

27 JANUARI, 2015

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA KUMI NA TANO

Kikao cha Kwanza – Tarehe 27 Januari, 2014

(Kikao Kilianza Saa Tatu Asubuhi)

WIMBO WA TAIFA

(Hapa Wabunge Waliimba Wimbo wa Taifa)

D U A

Spika (Mhe. Anne S. Makinda) Alisoma Dua

KIAPO CHA UAMINIFU

Mjumbe afuataye aliapa Kiapo cha Uaminifu na kukaa katika nafasi yake Bungeni:-

Mhe. Gorge Mcheche Masaju

TAARIFA YA SPIKA

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, katika Mkutano wa 16 na 17 Bunge lilipitisha Miswada ya Sheria mitatu iitwayo *The Public Private Partnership Amendment Bill, 2014, The Written Laws (Miscellaneous Amendments) Bill, 2014 na The Value Added Tax Bill, 2014.*

Kwa taarifa hii, napenda kuliarifu Bunge hili Tukufu kwamba, Miswada hiyo imekwishapata Kibali cha Mheshimiwa Rais na kuwa Sheria za nchi ziiwazo *The Public Private Partnership Amendment Act, 2014* Namba 3 ya

27 JANUARI, 2015

Mwaka 2014, *The Written Laws (Miscellaneous Amendments) Act, 2014*, Namba 4 ya Mwaka 2014 na Sheria ya The Value Added Tax Act, 2014, Namba 5 ya Mwaka 2014. Hivi sasa zote zimekuwa Sheria zinaweza kutumika katika nchi yetu.

Katibu, hatua inayofuata!

HATI ZILIZOWASILISHWA MEZANI

Hati ifuatayo iliwasilishwa Mezani na:-

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI:

Taarifa ya mwaka ya utendaji kazi na Hesabu za Chuo Kikuu Huria cha Tanzania kwa Mwaka wa Fedha 2012/2013 (*The Annual Report on the Activities of The Open University of Tanzania for the Financial Year 2012/2013*).

MASWALI NA MAJIBU

Na. 1

Upungufu wa Waganga na Vifaa Tiba

MHE. DEO K. SANGA aliuliza:-

Hospitali ya Mji wa Makambako ina upungufu wa Waganga na vifaa tiba hasa vya upasuaji:-

(a) Je, Serikali itaipatia lini vifaa hivyo vya upasuaji ili wananchi wasiwe wanakwenda Njombe au Ilembe kupata huduma za upasuaji?

(b) Je, ni lini watapatiwa Waganga na Wauguzi?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, ninaomba kujibu swali la Mheshimiwa Deo Kasenyenda Sanga, Mbunge wa Njombe Kaskazini, lenye sehemu (a) na (b), kama ifuatavyo:-

27 JANUARI, 2015

(a) Tarehe 2 Agosti, 2013 Kituo cha Afya cha Makambako kilipandishwa hadhi rasmi na kuwa Hospitali ya Wilaya. Tangu kupandishwa hadhi, Hospitali hiyo imeendelea kujengewa uwezo kwa kuongeza vifaa mbalimbali vya upasuaji vikiwemo seti tatu za upasuaji akina mama wajawazito, seti mbili za upasuaji wa tumbo, kitanda cha kisasa cha upasuaji na taa ya chumba cha upasuaji; hivyo, Serikali inatambua changamoto wanayopata Wananchi wa Makambako na kuamua kufanya jitihada za kujengea uwezo hospitali hiyo katika huduma za upasuaji. Vilevile Halmashauri katika Mwaka wa Fedha 2015/2016, imepanga kutumia shilingi milioni 40 kutokana na mapato ya ndani kwa ajili ya kununulia vifaa vya upasuaji, lengo ni kuhakikisha hospitali iliyopo inakuwa na uwezo wa kufanya huduma zote za upasuaji ili kuwaondolea adha wagonjwa wanaolazimika kufuata huduma hiyo Ilebula na Njombe.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuongeza idadi ya Waganga na Wauguzi kama ifuatavyo:-

Kwa Mwaka wa Fedha 2012/2013, ilipanga kuajiri Watumishi 55 na Watumishi 22 waliripoti na kupangiwa vituo. Mwaka wa Fedha wa 2013/2014 walipanga kuajiri Watumishi 36 na Watumishi 24 waliripoti na kupangiwa vituo vyao. Vilevile katika Mwaka wa Fedha 2014/2015, Halmashauri imepanga kuajiri Watumishi 53, hadi sasa Watumishi wanne wamekwisharipoti na wamepangiwa vituo vya kazi.

Kutokana na Serikali kutambua uhaba wa Watumishi katika Hospitali hiyo kwa kipindi chote cha miaka mitatu, jumla ya Watumishi 45 walipangiwa kufanya kazi katika Hospitali hiyo na Watumishi watano tu ndiyo waliwagawa katika Vituo vya Afya na Zahanati. Halmashauri ya Mji wa Makambako inatakiwa kuendelea kuweka kipaumbele na kutenga bajeti kwa ajili ya ununuzi wa vifaa tiba pamoja na kuajiri Watumishi wa Kada ya Afya kadiri upatikanaji wa fedha utakapokuwa unaruhusu.

SPIKA: Swali la nyongeza, Mheshimiwa Deo Sanga!

27 JANUARI, 2015

MHE. DEO K. SANGA: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru kwa kunipa nafasi hii niulize swali la nyongeza. Pamoja na majibu mazuri ya Serikali kuhusu tatizo tulilondalo katika Hospitali yetu ya Mji wa Makambako na katika swali la msingi nimeuliza; na kwa kuwa hospitali yetu ya Mji wa Makambako pale ni kama njia panda ya kwenda Songea, Mbeya na kadhalika:-

(i) Je, Serikali haioni umuhimu wa namna ambavyo inatakiwa itusaidie kuleta vifaa tiba hasa vya upasuaji kama nilivyouliza kwenye swali langu la msingi?

(ii) Kwa kuwa gari la wagonjwa ambalo limekuwa kila wakati linapeleka akina mama kufanyiwa upasuaji hasa wanapokuwa wajawazito kule Ilembula na Njombe gharama yake ni kubwa na hapa ananiambia kuna vifaa ambavyo vimenunuliwa. Ananiambia hapa kwamba kuna vifaa ambavyo vimenunuliwa; je, haoni kama wamemdanganya hakuna shughuli ambazo zimewahi kufanyika za upasuaji pale Makambako?

(iii) Hivi tatizo shilingi 40,000; kwa nini Serikali isichukue hata fedha ya dharura ili kuondoa tatizo la Mji wa Makambako, watu hawa ambao wanakwenda kufanyiwa upasuaji Njombe na Kibena liweze kuondoka? Milioni 40 ni fedha ndogo kuliko tatizo ambalo tunalipata pale Makambako. Naiomba sana Serikali ione umuhimu wa kutafuta fedha hizi ili shughuli za upasuaji Makambako ziweze kuendelea kadiri tulivyokuwa tumepanga. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, vilevile ...

SPIKA: Mheshimiwa, hapana umeshauliza. Naibu Waziri wa Afya, majibu.

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII: Mheshimiwa Spika, ninaomba kuongezea majibu ya swali la Mheshimiwa Sanga, kama ifuatavyo:-

Sehemu ya Watumishi ...

27 JANUARI, 2015

SPIKA: Sijakuelewa unataka kufanya nini sasa?

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII:
Ninataka kuongezea.

SPIKA: Jibu maswali haya na maswali ya nyongeza.

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII: Ninajibu maswali ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, bahati nzuri katika Matokeo Makubwa Sasa kama ilivyotangazwa na sasa hivi Maabara imeshakamilika chini ya Sekta ya Afya, Watumishi wapatao 9,345 wanaajiriwa kwa mwaka huu wa fedha na zoezi hilo limeshaanza. Tumeongeza Watumishi 1,000 kutimiza idadi hiyo. Kwa hiyo, katika Watumishi hao, wengine tutawapanga kwenda katika Jimbo la Mheshimiwa Sanga.

Mheshimiwa Spika, sehemu ya vifaa kwa mgao na maelekezo ambayo tumeshayatoa katika Halmashauri zote nchini, Wakurugenzi Watendaji wote nchini pamoja na Makatibu Tawala wa Mikoa wote, tumewapa maelekezo ya namna ya kutumia fedha ambazo zinatokana na huduma ya afya; asilimia 15 ni kwa ajili ya kununua vifaa, vifaa tiba na vitendanishi na asilimia 67 ni kwa ajili ya dawa. Ninaomba mwongozo huu ufuatwe vizuri ili Halmashauri zote ziweze kununua vifaa kadiri inavyohitajika.

SPIKA: Mheshimiwa Nassari! Hapo kuna tatizo nenda kwenye microphone nyingine au hajazima?

MHE. JOSHUA S. NASSARI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa fursa na heri ya mwaka mpya kwako. Naomba kuuliza swali moja tu la nyongeza kama ifuatavyo:-

Tatizo ambalo limeelezwa na Mheshimiwa Sanga halipo Jimboni kwake tu, lipo kwenye maeneo mengi nchini na kuna maeneo ambayo wananchi wamejenga zahanati na vituo vya afya vimekamilika tena vizuri vya kisasa, lakini vimekaa mwaka mpaka miaka miwili mpaka rangi inaanza

27 JANUARI, 2015

kutoka kwa sababu havijapatiwa watumishi na havijaweza kutoa huduma. Kwa mfano, Jimboni kwangu kuna maeneo kama Kituo cha Afya Kwa Ugoro, Ngabobo, Mulala, vyote vimekamilika, vimekaa sawa na vingine vimeshaunganishiwa umeme lakini havina watumishi.

Ningependa kujua Serikali ina mkakati gani kuhakikisha kwamba inatuletea watumishi kwenye vituo na zahanati hizi hivi sasa ziweze kutoa huduma za afya?

Mheshimiwa Spika, nashukuru.

SPIKA: Mmemsikia? Wataalamu inaelekea huu mstari una matatizo ya sound? Mheshimiwa Naibu Waziri majibu!

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, kwanza, nikiri kwamba, Halmashauri zote nchini zimefanya jitihada kubwa sana za kuhamasisha wananchi kujenga Zahanati na Halmashauri kuchangia jitihada hizo. Hivi sasa tunazo Zahanati angalau katika vijiji kwa kupitia mipango ambayo tayari wameiweka. Nikiri pia tunalo tatizo la upungufu wa Watumishi, lakini kama Mheshimiwa Naibu Waziri wa Afya alivyojibu kwamba, mwaka huu wa fedha tayari una ajira ya Watumishi wa Sekta ya Afya na watasambazwa nchi nzima. Baada ya kusambazwa, Wakurugenzi wa Halmashauri katika Halmashauri zote zitakazopata mgao huo, kwanza ni lazima waangalie umuhimu wa kuwapeleka Waganga hao kwenye Zahanati ambazo sasa hivi hazina Mganga hata mmoja, ili angalau kuanza huduma. Kadiri Serikali itakavyokuwa inaendelea kuajiri, itaendelea kupeleka Watumishi wa Sekta ya Afya kwenye Zahanati hizo ili ziwe zinatoa huduma.

Mheshimiwa Spika, sambamba na vifaa tiba, sasa hivi Halmashauri zote ziko kwenye mchakato wa uandaaji wa Bajeti ya Mwaka wa Fedha wa 2015/2016. Kwa hiyo, ni vyema sasa Halmashauri zianze kutenga utaratibu wa kuweka fedha kwa ajili ya kununua vifaa tiba kwa ajili ya hospitali hizi. Bima ya Afya nayo pia inatoa huduma hii kwa kila Halmashauri

27 JANUARI, 2015

kupitia wawakilishi wake walioko kwenye mikoa kwa kukopesha vifaa tiba. Kwa hiyo, ni vyema Halmashauri zikabaini mahitaji katika Halmashauri zao. Kupitia Mfumo wa Bima ya Afya na ni vyema wakatumia nafasi hiyo kuweza kupata vifaa tiba kutoka Mfuko wa Bima ya Afya ili kufanya Zahanati, Vituo vya Afya na Hospitali za Wilaya na Mikoa kupata huduma kupitia vifaa tiba.

SPIKA: Mheshimiwa Jafo, swali la nyongeza fupi!

MHE. SELEMANI S. JAFU: Mheshimiwa Spika, pamoja na ukosefu wa Waganga na vifaa tiba ambavyo vinasaidia sana wananchi wetu kupata huduma; lakini sambamba na hilo wataalamu wetu hao wakati mwingine hata vifaa hivyo vikipatikana, wanakosa motisha kwa ajili ya malimbikizo na madai mbalimbali. Je, Serikali imejipanga vipi kuhakikisha wataalamu wote wanaotoa huduma ya afya pamoja na kuwa kuna vifaa tiba na Waganga wanakuwepo lakini posho zao na madai yao yote yanapatikana ilimradi wafanye kazi kwa motisha kuwahudumia wananchi wetu? Ahsante. *(Makofi)*

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, ninaomba kujibu swali la Mheshimiwa Jafo, Mbunge wa Kisarawe, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ninaomba nikiri kwamba, tunayo madeni kwa ajili ya Watumishi wa sekta mbalimbali kwenye Halmashauri zetu nchini. Kama ambavyo Waheshimiwa Wabunge mnakumbuka, tayari tumeshafanya mapitio ya madai kwa sekta mbalimbali kwenye Halmashauri zetu kwa lengo la kulipa madeni hayo. Mapitio haya ni ya ukaguzi wa kina baada ya kugundua kwamba, tunayo madai ambayo yanazidi kiwango cha madai ya mtumishi wa kawaida kutokana na utendaji mbovu wa watumishi kwenye Halmashauri zetu au kutokukamilika kwa nyaraka. Jambo hili tumeendelea kushirikiana na Ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Serikali ili kufanya mapitio ya kutosha.

27 JANUARI, 2015

Tayari Hazina, kwa madeni ambayo yamehakikiwa na kuonekana ni halali, yameendelea kulipwa kwa watumishi kupitia Halmashauri zao na kupitia kwenye mishahara yao. Bado ni jukumu letu kuona suala la kulipa watumishi ni muhimu. Nataka kuwaahidi Waheshimiwa Wabunge kwamba, kazi hiyo tunaendelea nayo ya kubaini, lakini tumeweka utaratibu ambao sasa mtumishi anapoleta madai yake, yanatambulika mara moja kwa kupitia mpaka kwa Mkaguzi wa Ndani, badala ya kuja kukusanya madeni kama zoezi la mlipuko ili kuondoa usumbufu unaojitokeza. Ahsante sana.

SPIKA: Ahsante. Tunaendelea na swali linalofuata la Mheshimiwa Ezekia Dibogo Wenje. Upande huu nasikia kuna *technical problem* fulani. Taja namba ya swali.

Na. 2

**Walimu Wanaoishi kwenye Nyumba za
Shule Kutozwa Kodi**

MHE. EZEKIA D. WENJE aliuliza:-

Nyumba za kuishi walimu kwenye shule mbalimbali nchini zinajengwa na wananchi kwa kushirikiana na Serikali:-

Je, ni kwa nini Halmashauri zingine nchini zinawatoza kodi walimu wanaoishi kwenye nyumba hizo za shule wakati zimejengwa kwa nguvu za wananchi?

**NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA
MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU)** alijibu:-

Mheshimiwa Spika, ninaomba kujibu swali la Mheshimiwa Ezekia Dibogo Wenje, Mbunge wa Nyamagana, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, katika kuboresha mazingira ya kuishi walimu, Serikali kupitia Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi, Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Sekondari na

27 JANUARI, 2015

kupitia Mfumo wa Utoaji Ruzuku ya Maendeleo kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa, imekuwa ikishirikiana na wananchi na wadau mbalimbali kuhakikisha nyumba za walimu zinapatikana. Mahitaji ya nyumba kwa watumishi nchini ni makubwa; hivyo, Serikali kwa kushirikiana na wananchi na wadau wengine, itaendelea na ujenzi wa nyumba kwa awamu ili kuimarisha mazingira ya kazi ya mwalimu.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Jiji la Mwanza ilibuni mpango wa kukarabati nyumba za walimu kwa kuwatoza kodi watumishi wanaoishi katika nyumba hizo kama chanzo cha mapato. Serikali ilitoa maelekezo na mpango huo umesitishwa mwezi Novemba, 2014. Walimu ni mojawapo ya kundi maalum la watumishi ambao pale ambapo kuna nyumba zilizojengwa maalum kwa ajili ya watumishi wa kada ya ualimu, Serikali imeridhia watumishi watumie nyumba hizo bila kutozwa kodi. Halmashauri zote nchini zinatakiwa kuzingatia utaratibu huu ili walimu waweze kuishi katika mazingira ya shule kwa utulivu.

SPIKA: Mheshimiwa Wenje, swali la nyongeza. Naomba uje huku, *microphone* hizo zinapiga kelele.

MHE. EZEKIA D. WENJE: Mheshimiwa Spika, nashukuru. Ni kweli kama majibu ya Serikali yanavyosomeka, hili suala la kukata kodi walimu wanaoishi kwenye majengo ya shule yaliyojengwa na wananchi kweli lilikuwa linatokea katika Jiji la Mwanza. Vilevile ni kweli pia kwamba mpango huu ulisitishwa toka Novemba kama majibu yanavyosomeka.

(i) Kwa kuwa kuna walimu kwa mfano wa Sawa Shule ya Msingi iliyopo Kata ya Buhongwa, ambao walikatwa shilingi elfu hamsini kama kodi kwa sababu wanaishi kwenye nyumba za shule; na kwa kuwa Serikali ilitopisha mpango huu; je, hawa walimu waliokwisha katwa shilingi elfu hamsini kila mwezi walirudishiwa?

(ii) Kama hawakurudishiwa sasa tunapenda Serikali ituambie watarudishiwa lini?

27 JANUARI, 2015

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, kama ambavyo imeelezwa kwamba, zoezi hili tumelisitisha na walimu wanapaswa kuishi kwenye nyumba hizo zilizo jirani na shule zilizojengwa na wananchi bure. Kwa hiyo, tunaandaa utaratibu, tutawasiliana na Halmashauri kuona fedha ile kama ipo, tuweze kuandaa utaratibu mzuri wa kuweza kufanya marejesho, baada ya kuwa tumeshatoa amri ya kusitisha kwa sababu zoezi hilo halitumiki tena.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Diana Chilolo, swali la nyongeza!

MHE. DIANA M. CHILOLO: Mheshimiwa Spika, ahsante.

Kwa kuwa zipo Halmashauri ambazo zimekuwa mstari wa mbele kutekeleza ujenzi wa nyumba za walimu pamoja na maabara kwa nguvu zao, zimeteketeleza kwa kiwango cha juu; kwa mfano, Manispaa ya Singida imekamilisha ujenzi wa maabara zote na nyumba za walimu imejenga nyingi kwa ushirikiano wa Mbunge wa Jimbo, Mheshimiwa Mohamed Dewji:-

Je, Serikali haioni kwamba kuna kila sababu ya kutoa upendeleo kwa Manispaa au Halmashauri ambazo zinafanya vizuri kama Manispaa ya Singida?

SPIKA: Upendeleo wa kufanya nini?

MHE. DIANA M. CHILOLO: Mheshimiwa Spika, kutoa upendeleo wa kutoa vifaa vya kukamilisha ujenzi mdogo mdogo uliobakia kwa kuwa Halmashauri hiyo imefanya vizuri katika kujenga kwa nguvu za wananchi na Mbunge wa Jimbo?

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu!

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, kwanza, katika hili nataka nitoe pongezi kwa Halmashauri

27 JANUARI, 2015

zote na Mikoa yote, kwa kuitikia wito wa kuhakikisha ujenzi wa maabara na nyumba za walimu unafanyika. Kwa kweli kazi inaendelea na tunaona jitihada. Nitumie nafasi hii kuipongeza Halmashauri ya Manispaa ya Singida kwa kazi nzuri ya ujenzi wa maabara kama ilivyotokea. *(Makofi)*

Ujenzi huu wa maabara umetakiwa uwe na vifaa ndani ya maabara. Wizara na sisi pia tumejiweka utaratibu wa maabara zilizokamilika, kusaidia Halmashauri kuweza kupata vifaa vya kusomea kwenye maeneo haya kama ambavyo tulitoa shilingi milioni 36 kwa ajili ya kupata vifaa vya kufundishia masomo ya sayansi awali.

Baada ya taarifa hizi na kwa kuwa mwisho wao wa shughuli za ujenzi tumeuongeza mpaka mwezi Februari, baada ya kupata taarifa hizo sasa tutaweka utaratibu mzuri wa kutambua maabara zilizokamilika ili tuone namna ya kuisaidia Halmashauri kwa kazi nzuri ambayo wameifanya.

SPIKA: Mheshimiwa Zitto!

MHE. KABWE Z. ZITTO: Mheshimiwa Spika, katika majibu ya swali la Mheshimiwa Wenje, Naibu Waziri amesema fedha hizo zitarudishwa kama zitakuwepo na vilevile wamekiri kwamba walimu walitozwa kodi kinyume cha sheria:-

(i) Je, Serikali ipo tayari kutoa kauli thabiti kwamba fedha hizo za walimu ambao wametajwa na Mheshimiwa Wenje zirudishwe mara moja?

(ii) Hatua gani za kisheria zinachukuliwa kwa watu ambao waliidhinisha hizo kodi wakati hazipo kwa mujibu wa taratibu?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu!

27 JANUARI, 2015

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (ELIMU): Mheshimiwa Spika, naomba nijibu swali la Mheshimiwa Kabwe Zitto, kama ifuatavyo:-

Kwanza, nieleze kwamba, suala la watumishi kukatwa fedha kwa ajili ya kulipia nyumba lilikuwa la Kikanuni na Sheria za Utumishi; kwa maana ya *Standing Order* ya Mwaka 1994 ilikuwa inasema hilo. *Standing Order* ile ilibadilishwa mwaka 2009. *Standing Order* ya mwaka 2009 haijazungumza jambo lolote lile.

Eneo hili ambalo tumelizungumzia hapa ndani, kwa kuwa jambo hili halipo sasa na kwa kuwa nyumba zote zinazojengwa kwenye maeneo ya shule zote zinatakiwa walimu wakae bure kama motisha pia; fedha hizi ambazo zimekatwa na kwa kuwa zipo, nilipokuwa nasema tutaandaa utaratibu wa kuwasiliana na Halmashauri kwa sababu waliziweka kwenye mapato ya ndani ya Halmashauri inawezekana wamezitumia, lakini bado haki ya msingi ya walimu wale kurejeshewa fedha yao imebaki palepale. Nimemuahidi Mheshimiwa Mbunge kwamba, baada ya hapa nitafuatilia kwa Mkurugenzi na kumtaka atoe takwimu za mapato waliyokusanya na sasa nimpe *order* ya kuweza kuwarejeshea walimu wetu. (*Makofi*)

SPIKA: Naomba tuendelee na swali linalofuata, Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi. Mheshimiwa Conchesta Rwamlaza, atauliza swali hilo!

Na. 3

Kiwango cha Ufaulu Katika Shule Binafsi

MHE. CONCHESTA L. RWAMLAZA aliuliza:-

Shule za Sekondari binafsi zinazotoa elimu hapa nchini huwapokea wanafunzi kwa kuwawekea wastani wa alama wanazotakiwa kufikia baada ya kuwatahini, na wanapofika kidato cha tatu hutahiniwa tena na wale ambao

27 JANUARI, 2015

hawakufikia wastani wa alama zinazotakiwa hurudishwa nyuma (hukariri kidato hicho) au kufukuzwa shule, jambo linalowaathiri sana wazazi wanaolipa karo kubwa lakini zaidi watoto huathirika sana kisaikolojia na wengine hukata tamaa kabisa kuendelea na masomo:-

(a) Je, Serikali inatambua tatizo hilo?

(b) Kama Serikali inalifahamu jambo hili, inachukua hatua gani?

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Conchesta Leonce Rwamlaza, Mbunge wa Viti Maalum, lenye sehemu (a) na (b), kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua tatizo la baadhi ya Shule za Sekondari zisizo za Serikali kuwakaririsha, kuwahamisha au kuwafukuza shule wanafunzi kwa kigezo cha kutofikia kiwango cha ufaulu kilichowekwa na shule husika. Aidha, baadhi ya shule huwazuia wanafunzi wanaoonekana kuwa na kiwango cha chini cha ufaulu cha shule husika kujisajili kufanya mtihani kama watahiniwa wa shule (*School Candidates*) na badala yake wajisajili kama watahiniwa wa kujitegemea (*Private Candidates*).

Tabia hii imekuwa ikileta usumbufu mkubwa kwa wanafunzi, wazazi na walezi, ambao mbali na kulipia ada kwa kipindi chote mtoto anapokuwa shuleni, huambiwa watafute shule nyingine wakiwa Kidato cha Nne au cha Sita bila kujali athari kwa mwanafunzi husika.

Mheshimiwa Spika, baada ya kupokea malalamiko ya wazazi, walezi na wanafunzi, Serikali imetoa nyaraka kadhaa zikisisitiza kutokaririsha, kutohamisha au kumfukuza mwanafunzi kwa kigezo cha kutofikia kiwango cha ufaulu kilichowekwa na shule.

Waraka wa Elimu Na. 12 wa Mwaka 2011 unaohusu

27 JANUARI, 2015

Kukaririsha Darasa, Kuhamisha au Kufukuza Wanafunzi wa Shule za Sekondari, umezuia kufanyika kwa maamuzi hayo. Vilevile, Waraka wa Elimu Na. 4 wa Mwaka 2012 unaelekeza kutomfukuza mwanafunzi akiwa mwaka wa mwisho wa masomo yake. Aidha, Waraka wa Elimu Na. 6 wa Mwaka 2011 umetoa maelekezo kuhusu wastani wa ufaulu katika Mtihani wa Taifa wa Kidato cha Pili ambapo kiwango cha alama ya ufaulu ni alama 30 na si vinginevyo. Kiwango hiki ni kwa Shule za Serikali na zisizo za Serikali.

Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na hali hii, mwezi Januari, 2014, Katibu Mkuu wa Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi, alimwandikia barua Mwenyekiti wa Umoja wa Mameneja wa Shule za Sekondari zisizo za Serikali (TAMONGSCO) kuhusu kutowafukuza wanafunzi kwa kigezo cha kutofikia kiwango cha ufaulu kilichowekwa na shule. Pamoja na jitihada zote hizi za Serikali, baadhi ya shule zisizokuwa za Serikali zimeendelea kukaidi maelekezo ya Serikali kuhusu jambo hili na kusababisha usumbufu mkubwa kwa wanafunzi, wazazi na walezi.

Mheshimiwa Spika, kupitia Bunge lako Tukufu, napenda kutoa agizo kwa Wamiliki na Mameneja wa Shule za Sekondari zisizokuwa za Serikali kwamba, kuanzia sasa yeyote atakayekaidi maelekezo haya ya Serikali, atachukuliwa hatua kali za kinidhamu kwa mujibu wa Sheria ya Elimu Na. 25, Sura ya 353, Kifungu cha 35.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Conchesta, swali la nyongeza!

MHE. CONCHESTA L. RWAMLAZA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ambayo inaonekana Wizara ya Elimu imekuwa ikichukua hatua na inaelewa jambo hili, lakini mambo haya ya kihuni, ninasema ya kihuni, yanaendelea kufanywa na shule za *private*.

27 JANUARI, 2015

(i) Kwa kuwa sasa Wizara imesema itatoa adhabu kali kwa shule ambazo zinaendelea kufanya hivi; na kwa taarifa yako mwaka huu shule nyingi zimeendelea kuwafanyia vitendo vya namna hii wanafunzi na kuwafanya waathirike kisaikolojia na kuwaumiza wazazi wao. Je, hizi adhabu kali zitatamkwa lini ili watu waelewe hasa wazazi kwamba shule hizi zitepewa adhabu hizi?

(ii) Wazazi hawa wengine hawajui hata mahali pa kupeleka malalamiko yao wanapofanyiwa vitendo vya namna hii. Je, ni ngazi ipi ambayo inapaswa kushughulikia shule hizi; ni Wilaya au ni Mkoa? Wizara itamke ili wazazi wajue mahali pa kupeleka malalamiko yao.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Waziri, majibu!

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI:
Mheshimiwa Spika, ningependa kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Rwamlaza, kama ifuatavyo:-

Moja, ni kweli kama nilivyosema katika jibu langu la msingi kwamba, bado Shule za Sekondari zisizokuwa za Serikali, zimeendelea kufanya kinyume na maelekezo ya Serikali.

Ninawakumbusha wamiliki wote wa shule hizi kwamba, taratibu za uendeshaji wa shule hizi zilizowekwa na Serikali ni wajibu zitekelezwe. Kwa wale ambao tutagundua kwamba hawatekelezi, basi hatua za kisheria zitachukuliwa na hatua hizo ni pamoja na kufuta usajili wa shule husika. Kwa kuwa tumewaeleza mara nyingi, tumewaandikia mara nyingi na tumekutana nao wengine, Kamishna ameenda mwenyewe katika shule husika na kuzungumza na uongozi, nadhani sasa iliyobaki ni kuchukua hatua tu za kiserikali hatuna namna nyingine.

Wazazi wote ambao wameathirika, mara nyingi wanakuja Wizara ya Elimu au wanatupigia simu tunachukua hatua husika, naomba waendeleo kufanya hivyo. REOs Mikoani wapokee malalamiko na kuyashughulikia mara

27 JANUARI, 2015

moja, lakini pale mzazi atakapoonna amekwazika na hataki ngazi hizo, anakaribishwa moja kwa moja Wizara ya Elimu.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Dkt. Shekifu!

MHE. HENRY D. SHEKIFU: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali.

Pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Waziri, ni ukweli kwamba wazazi wengi hawana uwezo hata wa kulipia hizo shule binafsi. Serikali ilikuwa na azma ya kuanzisha mfindo wa kutolipa elimu ya msingi na sekondari. Sasa ni lini Serikali itatamka kutoa elimu ya bure?

SPIKA: Mheshimiwa Waziri, majibu!

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI: Mheshimiwa Spika, azma ya Serikali ni kuhakikisha kila mtoto wa Mtanzania anasoma na anapata Elimu ya Msingi na ya Sekondari bila vikwazo.

Mheshimiwa Spika, niseme tu kwamba, jambo hili tunakwenda nalo hatua kwa hatua. Tumeanza na elimu ya lazima isiyokuwa na ada ya shule za msingi na Mheshimiwa Rais hivi karibuni ametangaza azma ya Serikali kuondosha ada katika shule za sekondari. Kwa hiyo, kuanzia mwaka 2016, Serikali imejipanga kutekeleza ahadi hiyo ili sasa elimu ya msingi na ya sekondari iwe inapatikana bila ada. Nakushukuru sana.

SPIKA: Naomba tuendelee na swali linalofuata, hili majibu yake yalikuwa marefu. Mheshimiwa Amina Mohamed Mwidau, atauliza swali hilo!

27 JANUARI, 2015

Na. 4

**Uhaba wa Walimu wa Masomo ya Sayansi
na Hisabati Nchini**

MHE. AMINA M. MWIDAU aliuliza:-

Kumekuwa na uhaba mkubwa wa Walimu wa masomo ya Sayansi na Hisabati nchini:-

Je, Serikali ina mkakati gani wa kunusuru hali hiyo?

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Amina Mohamed Mwidau, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa takwimu za mwaka 2013/2014, Walimu waliopo katika Shule za Sekondari jumla yao ni 76,207 kati ya Walimu 94,484 wanaohitajika, sawa na asilimia 80.6. Upungufu wa Walimu wa Sayansi na Hisabati ni 18,277, sawa na asilimia 19.4. Aidha, Walimu wa Shule za Msingi waliopo ni 194,697 kati ya Walimu 219,861 ya wanaohitajika, ambapo upungufu ni Walimu 25,164, sawa na asilimia 11.4.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeanza kutekeleza mikakati kadhaa ili kupunguza na au kuondoa kabisa tatizo la upungufu wa walimu wa masomo ya Sayansi na Hisabati nchini. Kwa mwaka wa masomo 2014/2015, Wizara imeanzisha Programu Maalum ya Stashahada ya Ualimu katika Chuo Kikuu cha Dodoma, ambapo jumla ya Wanachuo 2,142 wanaendelea na mafunzo yao. Wizara pia imeanzisha Stashahada ya Juu ya Masomo ya Sayansi na Hisabati katika Vyuo vya Ualimu Korogwe, Monduli na Kleruu, ambapo jumla ya wanachuo 366 wanapatiwa mafunzo hayo. Uzoefu utakaopatikana kutokana na programu hizi utasaidia kufanya upanuzi wa programu husika katika Vyuo vingine vya Ualimu nchini.

27 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, mkakati mwingine wa Serikali ni kuendelea kuajiri Walimu wa masomo ya Sayansi na Hisabati wanaomaliza mafunzo ya Ualimu kila mwaka. Mwaka 2013/2014, jumla ya Walimu wa sayansi na hisabati 2,402 walijiriwa na katika mwaka huu wa fedha wa 2014/2015, jumla ya Walimu 2,500 wa Sayansi na Hisabati wanatarajiwa kuajiriwa.

Mheshimiwa Spika, katika kukabiliana na changamoto ya uhaba wa Walimu wa masomo ya sayansi na hisabati pamoja na vifaa vya kujifunzia na kufundisha; Serikali inaendelea kuimarisha Mifumo ya TEHAMA katika ngazi zote za elimu ili itumike kurahisisha na kuboresha ufundishaji na ujifunzaji chini ya Programu ya *Tanzania Beyond Tomorrow*.

Mheshimiwa Spika, Serikali kwa kushirikiana na Wadau wa Maendeleo ya Elimu, ina mkakati wa kufanya ukarabati na upanuzi wa baadhi ya Vyuvo vya Ualimu kwa lengo la kupanua zaidi programu zitakazosaidia kuongeza wahitimu wa ualimu wa sayansi na hisabati kutoka wahitimu 2,482 hadi kufikia wahitimu 10,000 kwa mwaka.

MHE. AMINA M. MWIDAU: Mheshimiwa Spika, ahsante. Pamoja na mikakati mizuri ya Serikali aliyoeleza Mheshimiwa Waziri, nina maswali mawili ya nyongeza.

(i) Japokuwa Walimu wanaongezeka lakini gap inaonekana ni kubwa sana na na sote tunajua kuna uhaba mkubwa Walimu wa Sayansi na Hisabati. Je, hamwoni kuwa sasa hivi ni wakati mwafaka wa kuweka kivutio maalum kwa Walimu wa Sayansi na Hisabati ili wengine wahamasike kuweza kuingia kufundisha kwa ari masomo haya?

(ii) Pamoja na maneno mazuri ya Mheshimiwa Waziri katika jibu lake la msingi kuwa Serikali inaendelea kuimarisha Mifumo ya TEHAMA katika ngazi zote za elimu, lakini ni ukweli usiofichika kabisa kuwa shule nyingi nchini kwetu hazina umeme. Sijui katika Wilaya zingine, lakini katika Wilaya yetu ya Pangani hakuna umeme kabisa katika shule yoyote ile. Naomba Mheshimiwa Waziri atuambie mpango huu utafanikiwa vipi?

27 JANUARI, 2015

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI:

Mheshimiwa Spika, kuhusu vivutio kwa Walimu wa Sayansi na Hisabati, sisi kama Serikali tunapenda sana kuhakikisha kunakuwa na vivutio vya kutosha kwa ajili ya Walimu wetu wote ili waweze kufanya kazi zao vizuri. Walimu wa Sayansi na Hisabati ni mahususi kwa sababu huko ndiyo ambako tuna upungufu mkubwa sana. Hivi sasa tunafanya maboresho katika mishahara yao na katika mazingira yao ya kufundishia ikiwemo madarasa, maabara na nyumba za Walimu ili kuvutia vijana wengi zaidi waje katika taaluma hii ya Ualimu na hasa Ualimu wa Sayansi na Hisabati.

Tatizo kubwa siyo kivutio bali vijana ambao wamesomea masomo ya Sayansi na Hisabati wa kuweza kutupa idadi ya kutosha ya Walimu hawakuwepo. Sasa hivi ndiyo tunajitahidi kuweza kuwa na wanafunzi wengi zaidi wa sayansi na hisabati, ambao baadhi yao wataweza kuingia katika Ualimu; huko tunakufanyia kazi sana ili kuhakikisha tunapata mafanikio.

Mheshimiwa Spika, kuhusu TEHAMA na suala la umeme katika shule, Mradi wa Umeme Vijijini una-focus pia katika kupeleka umeme katika shule zetu pamoja na zahanati. Kwa hiyo, kila sehemu ambapo umeme tunapeleka katika Mpango huu wa kupeleka umeme Vijijini na Halmashauri zote zimeelekezwa kuhakikisha Shule zetu za Sekondari zinapata umeme ili Mradi huu wa TEHAMA na Miradi mingine ya kuboresha elimu katika nchi yetu iweze kufanikiwa kwa kutumia nishati hiyo.

MHE. PROF. PETER M. MSOLLA: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru. Ninapenda kuuliza swali kwa Waziri kwamba; tunacho Chuo Kikuu Kishiriki cha Mkwawa ambacho kilianza kama *Mkwawa High School* ambayo ilikuwa inafundisha kwa asilimia 96 wanafunzi wa sayansi tu. Hivi sasa Shule ile imekuwa Chuo cha Ualimu na asilimia 98 ni Walimu wa Sanaa. Chuo kile kina miundombinu ya sayansi, maabara na kila kitu na maabara nyingine mpya zimejengwa za biolojia, kemia na fizikia.

27 JANUARI, 2015

Je, Wizara haioni kwamba sasa ni wakati mwafaka Chuo kile kikatumika kufundisha walimu wa sayansi tu ili tuweze kupunguza tatizo lililopo hivi sasa? (Makofi)

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI:

Mheshimiwa Spika, wazo la Profesa ni zuri na Serikali ipo katika mkakati wa kulitekeleza hilo, ndiyo maana hivi karibuni tumetumia pesa nyingi sana pale kuboresha miundombinu ya sayansi. Tumejenga maabara mpya kabisa, *state of the art laboratories*, ambazo utazitafuta sehemu nyingine katika nchi yetu ili tuweke mazingira mazuri ya kuweza kufundisha Walimu wa Sayansi katika Chuo cha Ualimu cha Mkwawa.

Kwa hiyo, hilo ni wazo zuri lakini sisi tumeshaanza kulifanyia kazi na huo ndiyo mpango wetu, tupo katika hatua za utekelezaji wa jambo hilo.

SPIKA: Bahati mbaya mpaka sasa ni maswali manne tu, kwa hiyo, naendelea na Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia; Mheshimiwa Gregory George Teu atauliza swali hilo.

MHE. GREGORY G. TEU: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru. Kwa kutumia nafasi hii, nichukue muda mfupi sana kutoa pole kwa Mwalimu Mkuu wa Shule ya Sekondari ya Mpwapwa, ambako Wanafunzi wasichana wa bweni wapatao 64, bweni lao limeungua wiki iliyopita na kuteketeza kila kitu. Wao walikuwa darasani, asubuhi saa tatu bweni lote likaungua moto na kukosa mahitaji yao yote. Nawashukuru sana Uongozi wa Wilaya ya Mpwapwa, Wafanyabiashara wa Mpwapwa na Wananchi wote kwa ujumla, kwa msaada ambao wametoa wa michango ya awali ya kuweza kusaidia hawa watoto. Naomba sana TAMISEMI, Wizara ya Elimu na Wananchi kwa ujumla, tushirikiane ili tuweze kurudisha huduma hii muhimu.

WABUNGE FULANI: Pole sana, swali.

SPIKA: Mheshimiwa hujaomba ruhusa, umeingiza mambo mengine kabisa. Haya tunaendelea.

27 JANUARI, 2015

Na. 5

Ujenzi wa Minara ya Mawasiliano

MHE. GREGORY G. TEU aliuliza:-

Serikali imeahidi ujenzi wa minara ya mawasiliano ya simu katika Wilaya zote nchini:-

Je, ni lini ujenzi wa minara hiyo utaanza katika Wilaya ya Mpwapwa hususan katika Kata za Matomondo na Mima ambako Waziri mwenye dhamana alishaahidi kwamba fedha zimeshapatikana za kujenga minara miwili kila Kata na kwamba ujenzi huo ungeanza rasmi mwezi Oktoba, 2014?

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA
alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Gregory George Teu, Mbunge wa Mpwapwa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli kuwa dhamira ya Serikali ni kuhimiza na kutoa motisha, ikiwemo ruzuku kwa watoa huduma kufikisha huduma za mawasiliano katika vijiji vyote ili kuchochea kasi ya maendeleo ya Wananchi na Taifa kwa ujumla. Serikali imeanzisha Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote ambao unaendelea na mpango wa kufikisha mawasiliano vijijini, licha ya changamoto kubwa za kifedha na utayari mdogo wa makampuni ya simu. Aidha, juhudi nyingine ni pamoja na kushawishi sekta binafsi ambapo Kampuni ya *Viettel Group* kutoka Vietnam imeingia makubaliano na Serikali ya kupeleka huduma za mawasiliano maeneo mbalimbali ya vijijini.

Mheshimiwa Spika, katika mpango huu wa ushirikiano na Kampuni ya Viettel, Viettel itapeleka mawasiliano katika maeneo hayo. Kata za Matomondo na Mima ni miongoni mwa Kata zitakazofikishiwa mawasiliano katika awamu ya kwanza ya utekelezaji wa makubaliano hayo inayotarajiwa

27 JANUARI, 2015

kukamilika mwezi Julai, 2015. Pia Kampuni ya Tigo itapeleka mawasiliano katika Kata hizo.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Teu, swali la nyongeza kwa kifupi!

MHE. GREGORY G. TEU: Mheshimiwa Spika, ahsante. Nina maswali mawili madogo ya nyongeza.

(i) Pamoja na majibu mazuri ya Serikali lakini suala la msingi nilikuwa nataka kujua kazi hii ya ujenzi wa mnara inaanza lini; siyo kukamilika Julai kwa sababu Julai ni muda mfupi lakini kazi yenyewe itaanza lini?

(ii) Wakandarasi hawa wana tabia ya kuja kwenye maeneo ambayo wanataka kuweka minara lakini wanakuja kimya kimya tu; Mkuu wa Wilaya hana habari, Mkurugenzi wa Halmashauri hana habari wala Mbunge hana habari. Je, ujenzi huu utakapoanza huyu Mkandarasi yupo tayari kukutana na Wananchi na Uongozi husika?

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Teu, kama ifuatavyo:-

Kampuni ya Viettel imeanza ujenzi huo na imefungua ofisi sehemu zote za Tanzania kwa ajili ya ujenzi huo na imeenda kufanya survey katika maeneo yote ya Tanzania. Hatua inayofuata sasa hivi ni utoaji wa vifaa vya ujenzi wa mawasiliano pamoja na vifaa vya mawasiliano huko bandarini ambapo wakati wowote kazi hiyo ya ujenzi itaanza.

Mheshimiwa Spika, swali lake la pili naomba kujibu kaa ifuatavyo:-

Ninaigiza Kampuni ya Viettel ambapo nitamwagiza Meneja wa Mkoa huu wa Dodoma, kesho mfuatane wewe na yeye, mwende kule mkaonane na wananchi ili muweze kuzungumza maendeleo ya huo ujenzi wa mawasiliano katika Tarafa hizo mbili au Kata hizo mbili.

27 JANUARI, 2015

SPIKA: Ruhusa nani kawapa? Wewe unaniondolea Mbunge wakati wa Bunge aende huko? Hamna ruhusa! (Kicheko)

Mheshimiwa Agripina, swali la nyongeza.

MHE. AGRIPINA Z. BUYOGERA: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi niulize swali dogo.

Mheshimiwa Waziri aliniahidi kuwa atapelekea minara ya simu Kijiji cha Kitanga, Helushingo, Kagera Nkanda, Makere na maeneo mengine. Ninapenda kujua hatua zimefikia wapi?

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, kwa sasa hatua zinazoendelea hasa kwa Makampuni ya *Vodacom*, *Airtel* na *Tigo* ni uagizaji wa vifaa ambapo vifaa hivyo vimeagizwa. Mara baada ya kuagizwa, vifaa hivyo vitaanza kujengwa, ambapo ujenzi wenyewe wa minara unachukua muda mfupi. Maeneo yako vilevile tumeyaingiza kwenye Mpango wa Viettel, ambao tuna hakika itakapofika mwezi wa Julai mwaka huu, kazi hiyo ya ujenzi itakuwa imekamilika.

MHE. JEROME D. BWANAUSI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Napenda kumwuliza Mheshimiwa Waziri kwamba ni lini Wananchi wa Kata za Sindano, Mchauru, Mnavila na Chikolopola ambako ni mpakani mwa Tanzania na Msumbiji watapatiwa mawasiliano?

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, maeneo yote ya mipakani pamoja na maeneo yake tumeyawekea Mpango Maalum, kwa sababu maeneo hayo ni muhimu kiusalama. Tutahakikisha inapofika mwezi Julai mwaka huu, maeneo hayo yote yatakuwa yameshapatiwa mawasiliano.

SPIKA: Ahsante. Tuendeleo na swali linalofuata, Mheshimiwa Mohamed Hamisi Missanga!

27 JANUARI, 2015

Na. 6

Kuimarisha Usikivu wa Simu za Mikononi

MHE. MOHAMED H. MISSANGA aliuliza:-

Pamoja na kazi nzuri ya kujenga minara mipya mitatu katika Vijiji vya Mwaru, Mgungira na Muhintiri bado usikivu wa simu siyo mzuri katika vijiji vingi:-

(a) Je, ni hatua gani inazochukuliwa kuimarisha usikivu wa simu katika maeneo hayo?

(b) Je, ni lini Vijiji vya Msungua, Irisya, Mwasutianga, Mwang'ana, Iglasoni na Nduru, vitajengewa minara ya simu za mikononi ili kuwawezesha Wananchi katika vijiji hivyo kupata mawasiliano mazuri?

SPIKA: Inaelekea upande huu wote mawasiliano siyo mazuri, Mheshimiwa Waziri majibu!

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Mohamed Hamisi Missanga, Mbunge wa Singida Magharibi, kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Mfuko wa Mawasiliano tayari imefikisha mawasiliano katika Kata za Mwaru, Mgungira na Muhintiri kupitia Mradi wa Awamu ya Kwanza uliofadhiliwa na Benki ya Dunia (*WB Phase I*), ambapo Kata za Muhintiri imefikishiwa huduma na Kampuni ya Tigo mwezi wa Septemba, 2014, Kata za Mwaru na Kata ya Mgungira zimeunganishwa na Kampuni ya *Airtel* mwezi Aprili, 2014.

Mheshimiwa Spika, katika kukabiliana na tatizo la usikivu wa simu, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania imekuwa ikikagua na kupima ubora wa mawasiliano katika maeneo

27 JANUARI, 2015

mbalimbali na kuyahimiza makampuni ya simu kuhakikisha yanakidhi viwango vya ubora.

(b) Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote imeviainisha Vijiji vya Isiriya, Mwasutianga, Mnananga, Iglosani na Nduru, kwa kuangalia mahitaji halisi kulingana na vigezo vilivyowekwa kwa mujibu wa sheria ili kujua ruzuku inayotakiwa kwa lengo la kuviingiza katika Mradi ujao wa Mfuko. Vijiji hivi vimeingizwa kwenye Awamu ya Pili ya Utekelezaji wa Mradi wa Mawasiliano ya Kampuni ya Viettel. Aidha, Kijiji cha Msungua ni moja kati ya vijiji vitakavyofikishiwa huduma ya mawasiliano kupitia Awamu ya Kwanza ya Utekelezaji wa Mradi wa Mawasiliano ya Kampuni ya Viettel itakayokamilika mwezi Julai, 2015.

MHE. MOHAMED H. MISSANGA: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali moja la nyongeza.

Mheshimiwa Spika, ninamshukuru Mheshimiwa Waziri kwa maelezo mazuri nikiwa na matumaini kwamba, hiyo UCAF watakuwa wamepeva fedha za kutosha ili kuweza kutimiza ahadi hizo ambazo Mheshimiwa Waziri amezitoea hapa.

(i) Kwa kuwa Kampuni ya Viettel ni mpya na Wananchi wa Tanzania walio wengi wamezoea *Tigo*, *Voda*, *Zantel* na *Airtel*; Mheshimiwa Waziri anawahakikishia vipi Wananchi hawa ambao watakosa kampuni hizo na watakwenda kwenye kampuni mpya kwamba kampuni hii itakuwa yenye uwezo?

(ii) Je, awamu ya pili aliyoisema hapa inaanza lini?

SPIKA: Ahsante, Mheshimia Waziri majibu!

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Viettel sasa hivi inajenga miundombinu ya mawasiliano na tunategemea itakapofika

27 JANUARI, 2015

mwezi wa Julai, miundombinu yote ya mawasiliano Tanzania ambayo inajengwa na Kampuni ya Viettel itakuwa ipo tayari. Kazi ya uzinduzi itaanza mwezi Agosti, mwaka 2015.

Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Simu ya Viettel itakuwa yenye ubora wa juu, kwa sababu yenyewe inaanzia na 3G moja kwa moja. Mitandao mingi katika maeneo mengi nje ya Miji Mkuu ya Dar es Salaam, Mwanza na sehemu nyingine, wanatumia 2G, lakini Viettel itaanza moja kwa moja na mtandao wa 3G. Kazi hii ya Awamu ya Pili ya Kupeleka Mawasiliano itaanza mwezi Julai na tunategemea kuanzia mwezi Oktoba vilevile vijiji vyako vitakuwa vimepata mawasiliano kupitia Kampuni hii ya Viettel.

SPIKA: Mheshimiwa Michael Laizer, swali la nyongeza!

MHE. MICHAEL L. LAIZER: Mheshimiwa Spika, ninakushukuru kwa kunipa nafasi niulize swali moja la nyongeza.

Kwa kuwa Mheshimiwa Waziri alisambaza orodha ya vijiji vitakavyopatiwa mawasiliano na Kata ya Gilei ni mojawapo; na kwa kuwa Kata hii inavamiwa sana na majambazi kila wakati kutokana na kukosekana mawasiliano; na kwa kuwa Kata hii wanapata matatizo kila wakati unaweza kuwapa upendeleo ili wapate mawasiliano wasivamiwe na majambazi wanaosumbua sana katika ukanda huo?

SPIKA: Mheshimiwa Waziri umesikia? Naomba ujibu.

WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, ni kweli tulisambaza orodha ya maeneo mbalimbali. Kwa umuhimu wa Kata hizo unazosisema pia tumeziingiza kwenye mtandao wa Viettel, ambao wao ujenzi wao utakuwa wa haraka zaidi kuliko makampuni mengine. Baadaye nitakupa orodha ya majina ya Kata zote zilizoko kwenye mtandao huo utakaojengwa na Viettel.

SPIKA: Naomba tuendelee na Wizara ya Nishati na

27 JANUARI, 2015

Madini. Mheshimiwa Mtutura Abdallah Mtutura, atauliza swali linalohusika, kwa niaba yake Mheshimiwa Mangungu!

Na. 7

Kukipatia Umeme wa Jua – Kijiji cha Nalasi

MHE. MURTAZA A. MANGUNGU (K.n.y. MHE. MTUTURA A. MTUTURA) aliuliza:-

Mheshimiwa Rais Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete alipofanya ziara Tunduru Kusini mwaka huu wa 2014 alikubali ombi la Wananchi wa Kijiji cha Nalasi kuwapatia umeme wa jua ili kuendesha mashine ya kusukuma maji iliyopo kijijini hapo na Mheshimiwa Waziri wa Nishati na Madini aliahidi kutekeleza ombi hilo mara moja:-

Je, Serikali imefikia hatua gani katika utekelezaji wa ombi hilo?

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Mtutura Abdallah Mtutura, Mbunge wa Tunduru Kusini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali imeelekeza Wakala wa Nishati Vijijini kuweka kwenye Mpango, agizo la Mheshimiwa Rais kuwapatia umeme wa jua Wananchi wa Kijiji cha Nalasi ili kuendesha mashine ya kusukuma maji iliyopo katika kijiji hicho. Wakala wa Nishati Vijijini unawasiliana na Ofisi ya Mkurugenzi wa Halmashauri ya Tunduru ili kuweka utaratibu wa utekelezaji na uendeshaji wa Mradi huu.

MHE. MURTAZA A. MANGUNGU: Nakushukuru Mheshimiwa Spika. Mheshimiwa Waziri yeye mwenyewe anafahamu hata kabla hajaja hapa ameshakunywa maji.

(i) Kwa nini Serikali inachukua muda mrefu zaidi kutekeleza agizo hili ili wananchi wapate maji na tabia hii

27 JANUARI, 2015

ya TANESCO na Idara nyingine kukata umeme katika maeneo yanayotoa huduma muhimu kwa wananchi huwa wanafanya kazi ya umma au wanafanya kazi ya nani? (Makofi)

(ii) Utaratibu huu Wizara inatumia miaka mingapi kupeleka Waraka kwa Mameneja wao wa Wilaya na Mikoa ili wananchi waweze kulipa kama inavyotakikana kwa punguzo lililotolewa na agizo la Mheshimiwa Rais la shilingi 27,000? Waraka huu haufiki; ni lini Wizara mtuambie mtafikisha Waraka huu ili Mameneja wenu wasiendelee kuwachaji wananchi gharama kubwa katika maeneo ya vijijini? Mpango huu wa REA hautekelezeki kwa sababu hamjatao Waraka huo?

SPIKA: Mbona unahamaki? Mheshimiwa Naibu Waziri majibu! (Kicheko)

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu maswali mawili ya Mheshimiwa Mangungu, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, si kwamba Serikali inachukua muda mrefu, lakini mahitaji ni mengi sana katika maeneo mbalimbali. Kwa hiyo, kinachofanyika ni kuhakikisha kwamba pale ambapo Mheshimiwa Rais anatoa ahadi, basi tuna-*adjust* Mipango yetu ku-*accommodate* kile ambacho Mheshimiwa Rais amekisema. Kwa hiyo, siyo kwamba tumechukua muda mrefu bali tulikuwa tunahakikisha pesa zinapatikana ili kutekeleza ahadi hiyo ya Mheshimiwa Rais.

Kuhusu Waraka, labda nitoe tu ufafanuzi kwamba, si kila eneo la Kijijini linatoza shilingi 27,000; ni kwamba, pale Mradi wa REA unapotekelwa ndani ya pesa zile ambazo REA inatoa inakuwa imelipia ile shilingi 150,000. Kinacholipwa shilingi 27,000 ni VAT tu. Kwa hiyo, maeneo ambayo hakuna utekelezaji wa Mradi wa REA, wananchi wanaendelea kulipa shilingi 177,000. Kwa maana ya shilingi 150,000 kwa ajili ya kulipia na shilingi 27,000 kwa ajili ya VAT.

27 JANUARI, 2015

SPIKA: Ahsante. Sikuona mtu aliyesimama, naendelea na swali linalofuata. Mheshimiwa Magdalena Hamis Sakaya, kwa niaba yake Mheshimiwa Masoud!

Na. 8

Mradi wa Umeme Vijijini

MHE. MASOUD ABDALLA SALIM (K.n.y. MHE. MAGDALENA H. SAKAYA) aliuliza:-

Mradi wa Umeme Vijijini unasaidia sana kuharakisha maendeleo kwenye maeneo mbalimbali vijijini:-

(a) Je, ni vijiji vingapi vya Wilaya ya Kaliua vimepatiwa umeme katika Awamu ya Pili inayoendelea?

(b) Je, ni vijiji vingapi ambavyo bado na utekelezaji wake uko katika hatua gani?

(c) Mheshimiwa Rais alipotembelea Wilaya ya Kaliua mwaka 2013, aliagiza Kituo cha Afya cha Busindi katika Wilaya ya Kaliua kipatiwe umeme mara moja; je, ni kwa nini ahadi hiyo mpaka sasa haijatekelezwa?

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Magdalena Hamis Sakaya, Mbunge wa Viti Maalum, lenye sehemu (a), (b) na (c), kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, jumla ya Vijiji 41 vya Wilaya ya Kaliua vimewekwa kwenye Mpango wa Awamu ya Pili ya REA.

(b) Mheshimiwa Spika, kazi ya kupeleka umeme katika Vijiji vya Wilaya ya Kaliua inahusisha ujenzi wa njia ya umeme yenye msongo wa kilovoti 35 yenye urefu wa kilometa 200; ujenzi wa njia ya umeme ya msongo wa kilovoti 0.4 yenye urefu wa kilometa 60; ufungaji wa transfoma 28, kumi za kvA 25, kumi na tano za kvA 50, mbili za kvA 100 na moja ya kvA

27 JANUARI, 2015

200 na unawaunganisha umeme wateja wa awali wapatao 1,550 na gharama ya utekelezaji wa kazi hii ni shilingi bilioni 5.21.

Mheshimiwa Spika, kazi ya ujenzi wa miundomhinu imekwishaanza na inaendelea. Utekelezaji wa kazi hii ulikuwa umefikia asilimia 21 hadi mwishoni mwa mwaka jana ambapo baadhi ya sehemu tayari mashimo yamechimbwa kwa ajili ya kusimika nguzo. Aidha, hakuna kijiji ambacho tayari kimeunganishwa umeme na Mradi huu unatarajiwa kukamilika ifikapo mwezi Juni mwaka 2015.

(c) Mheshimiwa Spika, kazi ya kupeleka umeme kwenye Kituo cha Afya cha Busindi imeshaanza ambapo nguzo zinaendelea kusimikwa kuelekea katika Kituo hicho cha Afya. Kazi hii vilevile inatarajiwa kukamilika mwisho wa mwezi Aprili, mwaka 2015.

MHE. MASOUD ABDALLA SALIM: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili madogo ya nyongeza.

Kwa muda mrefu Wananchi wa Kaliua waliahidiwa na Serikali hii watapatiwa umeme katika Awamu hii ya Pili. Majibu ya Serikali yamekuwa na mipango mingi na maelezo mengi kwamba, wana mikakati na maeneo wameyataja. Hadi leo wamefikia asilimia 21 ya utekelezaji wa Miradi hiyo ya kupeleka umeme:-

(i) Je, Wananchi wa Kaliua wakate tamaa kwamba hakuna mpango wowote wa Mradi huo kuwapatia umeme katika maeneo ambayo mmeyataja? *(Makofi)*

(ii) Kituo cha Afya cha Busindi ambacho Mheshimiwa Rais alipotembelea katika Wilaya ya Kaliua aliagiza kipelekewe umeme mara moja, tangu mwaka 2013 hadi leo umeme haujapelekwa. Karibu miaka miwili sasa na leo mnasema ifikapo mwezi Aprili, Kituo cha Afya cha Busindi kitapelekewa umeme. Bado siku 60 na tabia hii mbaya ya

27 JANUARI, 2015

kuwadhalilisha akina mama na kupuuza maagizo ya Mheshimiwa Rais mtakoma lini? *(Makofi)*

SPIKA: Ndiyo umesemaje sasa hapo mwishoni! Mheshimiwa Naibu Waziri majibu! *(Kicheko)*

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, kwanza, nimhakikishie tu kwamba, Wananchi wa Kaliua watapata umeme kama nilivyojibu katika swali langu la msingi. Nimweleze tu kwamba, kuandaa mipango, kuagiza vifaa na vifaa kufika katika *site*, inachukua muda mrefu zaidi. Vifaa vikishakuwa vimefika kwenye *site*, utekelezaji sasa na uwekaji unachukua muda mfupi zaidi. Kwa hiyo, jibu langu la msingi linasimama pale pale na utekelezaji utafanyika kama ambavyo nimeelezea.

Kuhusu Kituo cha Afya cha Busindi, nimeeleza kwa ufasaha kabisa katika jibu langu la msingi kwamba, tayari mkandarasi yuko *site*, ameshaanza kusimika nguzo na uwekaji wa umeme itakapofika Aprili utakamilika.

MHE. PROF. JUMA A. KAPUYA: Ahsante Mheshimiwa Spika, kwa kunipa nafasi. Kwanza, ningeomba kutoa sahihisho, Busindi siyo Kituo cha Afya ni Zahanati, wanaouliza maswali wanadandia.

La pili, naomba nichukue nafasi hii kuishukuru sana Wizara ya Nishati na Madini, kwa kazi nzuri wanayofanya ya kueneza umeme katika Vijiji vya Kaliua. Kwa wastani wa kitaifa, Kaliua itakuwa namba mbili, Vijiji vyote ambavyo vikipata umeme na nina uhakika watapata umeme tutakuwa na asilimia 56.3. Kaliua ni Wilaya ambayo itakuwa inaongoza miongoni mwa Wilaya ambazo zitakuwa zinapata umeme. *(Kicheko)*

La tatu, ninachoomba tu ni kwamba, kulikosewa jina, kuna vijiji viwili ambavyo majina yake vinafanana; kuna Usinga na Usinge. Usinge imeandikwa mara mbili badala ya kuandika Usinge na Usinga. Kwa hyo, namwomba

27 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Waziri, hili sahihisho alifanye ili na Usinga wapate umeme.

Baada ya masahihisho hayo naendelea kuwapongeza sana Wizara ya Nishati na Madini, achana na maswali ya kudandia. Watu wa Kaliua ndiyo sisi. Ahsante. *(Kicheko/Makofi)*

SPIKA: Haya *definition*, Mheshimiwa Naibu Waziri, sahihisha haya madogo aliyosema.

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, kwanza, nimpongeze sana Mheshimiwa Kapuya, kwa juhudi zake za kuendelea kuwatetea Wananchi wa Jimbo lake. Usinga na Usinge nitayachukua, nitawasiliana na watu wetu wa REA tuone namna tutakavyoweza kutekeleza ombi lake. *(Kicheko/Makofi)*

SPIKA: Ahsante. Tuendeleo na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii. Najua tayari saa nne imefika. Mheshimiwa Batenga atauliza swali linalofuata.

Na. 9

**Fedha kwa ajili ya Ukarabati wa Makao ya Wazee
Wasiojiweza Kilima – Bukoba**

MHE. ELIZABETH N. BATENGA aliuliza:-

Wakati akiwasilisha bajeti ya Wizara yake kwa Mwaka wa Fedha 2013/2014 Waziri wa Afya na Ustawi wa Jamii alisema kwamba shilingi milioni 150 zimetengwa kwa ajili ya kuanza ukarabati wa Makao ya Wazee wasiojiweza Kilima katika Wilaya ya Bukoba, lakini fedha hizo hazikupelekwa na hata Mwaka wa Fedha uliofuata wa 2014/2015 hakuna fedha iliyotengwa:-

- (a) Je, Waziri anatoa maelezo gani?
- (b) Je, Serikali inasubiri mpaka majengo hayo

27 JANUARI, 2015

yawaangukie wazee wanaoishi katika makao hayo ndipo ichukue hatua?

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Elizabeth Nkunda Batenga, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii, ina jukumu la kutunza wazee wasiojiweza katika makazi 17, lakini pia yakiwemo makazi 24 ambayo tunashirikiana na wadau yaliyopo sehemu mbalimbali nchini. Miundombinu katika makazi haya ni kweli imejengwa miaka mingi iliyopita. Ili kukabiliana na hali hii, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii imeweka mkakati wa kufanya ukarabati kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Katika mwaka 2013/2014, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilitenga kiasi cha shilingi milioni 150 kwa ajili ya ukarabati wa Makazi ya Wazee wasiojiweza Kilima Mkoani Kagera. Hata hivyo, kutokana na ufinyu wa bajeti, kazi hiyo haikutetelezwa kama ilivyopangwa. Aidha, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii inakusudia kutenga tena fedha kwa ajili ya ukarabati wa Makazi ya Kilima katika mwaka 2015/2016.

(b) Mheshimiwa Spika, siyo lengo la Serikali kuacha au kusubiri majengo hayo yaharibike na kuwaangukia wazee. Mpango wa Serikali ni kukarabati makazi yote ya wazee pamoja na vituo vingine vya huduma za ustawi wa jamii, ikiwa ni pamoja na Makazi ya Kilima. Katika kutekeleza dhamira hii, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa kushirikiana na DANIDA, tayari imeanza kufanya tathmini, yaani ile *mapping* katika makazi yote ya wazee nchini ili kuangalia namna ya kuboresha utoaji huduma kwa kupitia mpango wa ubia kati ya Serikali na Sekta Binafsi (*Public Private Partnership*).

MHE. ELIZABETH N. BATENGA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa majibu ya Mheshimiwa Naibu Waziri, lakini ninaomba niulize maswali mawili madogo ya nyongeza.

27 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Makazi haya ya Kiilima na ninasema Kiilima, Kiilima siyo Kilima, ni mabovu sana. Majengo ni mabovu sana, wazee wanalala vibaya, ni kama wanalala nje kwa sababu nyumba hazina madirisha wala hazina milango na pia hakuna hata vyoo vya kujisaidia. Zaidi ya hapo hata chakula chenyewe kinapatikana kwa shida.

Baada ya maelezo hayo, naomba niulize maswali mawili madogo kama ifuatavyo:-

(i) Mheshimiwa Naibu Waziri ameeleza kwamba kuna mpango wa kufanya ubia na DANIDA ili kukarabati makazi haya ya wazee. Sasa naomba atueleze hawa wazee wanaolala nusu nje na majengo mabovu kwa kweli tusije tukapata lawama lakini lawama itamwangukia Waziri na Naibu Waziri iwapo majengo haya yatawaangukia hawa wazee; je, ni lini ukarabati huo utafanyika?

(ii) Kuna mpango gani hasa ambao unafanywa ili kuhakikisha chakula kinapatikana bila wasiwasi kwa ajili ya hawa wazee ambao hawana namna nyingine wasipopata mahitaji yao basi kinachofuata ni kusubiri?

SPIKA: Ni kusubiri kifo. Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu!

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII:

Ahsante Mheshimiwa Spika. Sehemu ya (a) anauliza ni lini kazi hiyo ya ukarabati itafanyika. Katika jibu langu la msingi nimesema kwamba, katika mwaka unaokuja wa fedha wa 2015/2016, tutaingiza vituo hivi kwa awamu katika ukarabati wa wastani, mdogo na mkubwa, twende kwa awamu mpaka kumaliza makazi yote 17 ambayo tunayo nchini, kutokana na kazi kubwa ambayo imefanyika chini ya *Consultancy* ambayo imesaidiwa na Chuo Kikuu Huria, kazi ambayo hivi sasa inamalizika. Natoa maelekezo na watumishi wangu pale Ofisini wananisikia; tumeanzisha utaratibu pale ofisini, hakuna kwenda nyumbani kama kazi bado iko mezani.

27 JANUARI, 2015

Kazi hii ambayo huyu Mshauri anaifanya akisaidiana na Idara ya Ustawi wa Jamii ikamilike, tukimaliza Bunge hili niikute mezani. Bila hivyo, basi Kamishna ajiandae kufunga virago. Sehemu hii tutakwenda sambamba na *mapping*, kazi ambayo inafanyika vizuri na wenzetu DANIDA na wadau wengine. Siyo DANIDA peke yake, ili kusudi katika wigo mpana huu tuweze kuchangia na sisi Serikali pamoja na wadau wengine kukarabati maeneo haya kwa awamu. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kuhusu mpango uliopo wa kutoa chakula; mpango ambao tumeuona ni vizuri makazi haya tukaendelea kuyapunguza kwa awamu kuliko kuwa na makazi yaliyo mengi na maeneo mengine utakuta wanufaika au wahudumiwa ni wachache. Kwa hiyo, ni afadhali tuunganishe makazi haya ya kuwatunza wazee na watu wengine wasio na uwezo, lakini tupunguze pia ule upenyo ambao tumeugundua. Kutokana na makazi haya kuwa mengi wapo wengine siyo waaminifu wala waadilifu, wanatumia tenda au zabuni hizi kwa udanganyifu. Katika kupunguza makazi haya na idadi yake, tutadhibiti na chakula kitakuwepo cha kutosha katika makazi haya.

Kwa kumalizia napenda niziombe Halmashauri ambazo zina makazi haya wasaidiane na yale ambayo watayabaini na yanaweza kufanyika katika uwezo wa Halmashauri kazi iweze kufanyika kwa wakati, lakini tuwasiliane tusaidiane ili kuweka makazi haya vizuri.

MHE. JASSON S. RWEIKIZA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali moja la nyongeza. Wazee hawa kwenye kituo hiki na vituo vingine wanaishi kwa kutegemea wafadhili, kwa maana ya chakula, nguo na matunzo mengine. Kwa nini Serikali haiweki mpango kwenye Bajeti wa kila mwaka wa matumizi ya kawaida ili wazee hawa waishi kama binadamu?

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII:
Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Afya na Ustawi

27 JANUARI, 2015

wa Jamii, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Rweikiza, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Wafadhili hawa ambao wanajitokeza ni wale ambao wamegusa kwa uhisani na mapenzi yao, lakini si kwamba, ndiyo njia pekee kama njia kuu kuendesha makazi haya. Serikali tunapanga bajeti kulingana na ukomo ambao Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii tunapewa. Kila mwaka fedha huwa zinatengwa na ndiyo sababu katika Mwaka wa Fedha wa 2013/2014 tulitenga hizo shilingi milioni 150 kwa ajili ya ukarabati wa vituo hivi.

Na. 10

Tembo Wanaozaliwa Bila Meno

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED aliuliza:-

Kutokana na vitendo vya ujangili vinavyofanyika katika mbuga zetu nchini tayari athari kubwa imeanza kujitokeza hasa kwa baadhi ya tembo kuzaliwa bila kuwa na meno. Je, Serikali imechukua hatua gani za kiutafiti kujua tatizo hili linasababishwa na nini?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Maliasili na Utalii, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Rajabu Mbarouk Mohamed, Mbunge wa Ole, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, tembo wote huzaliwa bila meno na haya meno huota baadaye. Kwa upande wa madume meno huota baada ya miezi 18 na majike huota baada ya miezi 24 hadi 30. Hata hivyo, kutokana na sababu au vinasaba, baadhi ya tembo huwa hawaoti meno kabisa.

Mheshimiwa Spika, ni kweli kuna taarifa za kuongezeka kwa tembo wasio na meno katika mbuga zetu

27 JANUARI, 2015

hapa nchini. Hivi sasa Taasisi ya Utafiti wa Wanyamapori Tanzania (*TAWIRI*), inaendelea kufanya utafiti kujua sababu za baadhi ya tembo kutokuwa na meno. Matokeo ya awali yanaonesha kuwa ni kweli tembo wasiokuwa na meno wameongezeka katika baadhi ya mbuga zetu hasa hifadhi ya Taifa ya Mikumi, Ruaha na Katavi.

Mheshimiwa Spika, utafiti katika Hifadhi ya Mikumi kwa mwaka 2014, mwezi Januari, Februari, Mei na Juni, ulihusisha makundi 16 yenye wastani wa tembo 59 kwa kila kundi lililochunguzwa. Jumla ya tembo 950 walihusika katika utafiti huo. Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa, tembo 97, wastani wa tembo 6 kwa makundi, ambao ni 10.21% ya tembo hawakuwa na meno. Idadi hii ipo ndani ya wigo wa kawaida wa tembo wasio na meno katika nchi mbalimbali Afrika ambao ni kati ya 2% mpaka 20%.

Mheshimiwa Spika, utafiti wa awali unaonesha kuwa, makundi ambayo yana tembo wasio na meno yanaongezeka. Hata hivyo, utafiti huu wa awali ulilenga tu katika kuthibitisha taarifa hizi na hivyo, haukuwa wa kina ili kuthibitisha kuongezeka kwa tembo wasio na meno na kusababishwa na vitendo vya ujangili kufanyika katika mbuga zetu na pia haukulenga katika kutathmini ukubwa wa tatizo hili kwa nchi nzima na athari zake. Kwa hiyo, baada ya uthibitisho huu wa awali, Serikali itatenga fedha kwa ajili ya kufanya utafiti wa kina, ili kujua sababu za kuongezeka kwa idadi ya tembo wasiokuwa na meno.

SPIKA: Haya Mheshimiwa Rajab na tembo. Haya swali la nyongeza.

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED: Mheshimiwa Spika, nashukuru. Hata binadamu anapozaliwa hazaliwi na meno ila yanatokea baadaye. Kutokana na hali hiyo, kwa imani yangu ninaamini Mwenyezi Mungu anaonesha ufalme wake juu ya dhuluma wanayofanyiwa tembo hawa.

(i) Kwa kuwa Serikali imekiri kuwa makundi ambayo yana tembo wasio na meno yanaongezeka na wao

27 JANUARI, 2015

wameanza utafiti wa kina; na kwa kuwa tembo hawa ni *immigrants*, wanahama kutoka sehemu moja kwenda nyingine hasa katika nchi zetu hizi za Afrika Mashariki; ni kwa nini Serikali sasa hivi haikai au haiwaiti Wanasayansi wote wa Afrika Mashariki wafanye utafiti wa kina katika suala hili badala ya kutoa kisingizio cha bajeti?

(ii) Kwa nini haiwaiti sasa Wanasayansi wa Afrika Mashariki kuweza kulifanyia utafiti wa kina suala hili, ambalo linaongezeka siku hadi siku na Mheshimiwa Waziri wewe ndiye ambaye ulitoka katika vyombo vya habari ukilalamika, kunung'unika na kusema hatua za haraka zinastahiki kuchukuliwa na Wanasayansi?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maliasili na Utalii, naomba kumjibu Mheshimiwa Rajab Mbarouk Mohammed, swali lake kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli mimi nilikiri kwenye vyombo vya habari kwamba, idadi ya tembo wasiokuwa na meno wanaongezeka. Katika jibu langu la msingi nimesema kwamba, katika mwaka wa fedha unaokuja, Serikali itafanya utafiti kujua ni sababu zipi zinazosababisha. Ninataka tuelewe tu kuna sababu za msingi kama nne ambazo kwa njia moja au nyingine zinasababisha tembo wasiokuwa na meno kuongezeka.

Mheshimiwa Spika, siku za nyuma Askari wetu wa Wanyamapori walikuwa wanawauwa tembo wasiokuwa na meno. Baada ya kuwa kuna athari kubwa ya ujangili, lilisitishwa hilo zoezi. Kwa hiyo, tembo wale ambao walikuwa hawana meno wamezidi kuongezeka.

Mheshimiwa Spika, lingine, tembo wasiokuwa na meno siyo walengwa kwenye mambo ya ujangili, kwa hiyo, *automatically* wanabaki na wala huwa hatuwatoi kwenye uwindaji wa kitalii. Hiyo ni sababu ya pili. Sababu ya tatu ni vinasaba; wale tembo ambao wamebakia hawana meno, huwa wanaendelea kuzaliana na kuongezeka siku hadi siku.

27 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, na sababu ya nne, kuna baadhi ya maeneo tumeziba maeneo ya ushoroba. Kwa hiyo, *automatically* kuna baadhi ya tembo wako kwenye kisiwa; kwa hiyo, wale tembo ambao hawana meno kwa sababu wanabaki kwenye visiwa wanaendelea kuzaliana kwa wingi.

SPIKA: Haya, Mheshimiwa Injini Mbatia na *biology* hapa sasa itakujaje haya!

MHE. JAMES F. MBATIA: Mheshimiwa Spika, nashukuru.

Kwa kuwa utafiti aliosema Mheshimiwa Naibu Waziri kwenye hifadhi hizi hasa uhifadhi wa tembo, kwenye utalii leo hii hapa Tanzania umefikia takribani 19% ya GDP ya nchi yetu, lakini hawawekezi vya kutosha yale wanayoyapata katika hifadhi ya tembo hawa na miundombinu yote katika Sekta ya Utalii, ambapo Tanzania ni ya pili kwa vivutio vya utalii duniani, lakini inashika nafasi ya 110 kati ya nchi 133 katika ushindani wa utalii duniani.

Serikali inasema itahakikisha vipi kwa kuwa sisi ni wa pili duniani basi tuweze kufika hata zaidi ya 30% ya GDP na tukaongoza kwenye sekta ya utalii katika Bara la Afrika?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Maliasili na Utalii, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mbatia, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli maliasili inachangia 19% kwenye Pato la Taifa. Wizara yetu ina lengo la kuhakikisha tunafika mpaka kwenye 31% baada ya miaka miwili, mitatu. Kuna maeneo ambayo tumeamua kama Serikali kuwekeza na eneo kubwa ambalo linatupa shida ni utalii wa ndani; bado Watanzania wenyewe hawajajua haja ya kuona umuhimu wa utalii wa ndani. Mwaka huu wa fedha tume-*plan* kuhakikisha tunaboresha na kushawishi watu wengi watalii katika utalii wa ndani.

Ninaomba Waheshimiwa Wabunge watusaidie na

27 JANUARI, 2015

wao wawe watalii wakubwa katika utalii wa ndani ili tuweze kuboresha mapato.

SPIKA: Haya tunaendelea. Hivi sasa ni saa 4.30, natakiwa niwenimemaliza lakini bado. Wizara ya Ujenzi; Mheshimiwa Jerome Bwanausi, atauliua swali linalofuata.

Na. 11

Fedha kwa Ajili ya Ujenzi wa Barabara ya Ulinzi

MHE. JEROME D. BWANAUSI aliuliza:-

Barabara ya Ulinzi kutoka Mtwara, Newala, Lulindi hadi Nanyumbu ni muhimu sana kwa ulinzi na pia kiuchumi kwa wananchi wa maeneo hayo:-

Je, ni lini Serikali itaona umuhimu wa kuitengea fedha barabara hiyo ili kuwaondolea tatizo la usafiri wananchi waishio maeneo hayo ya mpakani kati ya Msumbiji na Tanzania?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Jerome Dismas Bwanausi, Mbunge wa Lulindi, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Barabara ya Ulinzi inayoambaa na mpaka wa Tanzania na Msumbiji inaanzia Mangamba – Madimba – Tangazo – Kitaya – Namikupa – Lukula hadi Mitemaupinde na ina urefu wa kilometa 405. Sehemu ya Mangamba hadi Namikupa yenye urefu wa kilometa 108 inahudumiwa na kutengewa fedha za matengenezo kila mwaka na Wizara yangu kupitia Wakala wa Barabara (TANROADS) na inapitika.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia umuhimu wa barabara hii, mwaka 2003 Serikali ilitoa maelekezo ya kuifungua upya sehemu ya barabara hii iliyobaki kati ya

27 JANUARI, 2015

Namikupa hadi Mitemaupinde yenye urefu wa kilometa 297, ambayo iliachwa bila matengenezo kwa muda mrefu na kuwa pori. Hadi mwaka 2007, Wizara ya Ujenzi kupitia Wakala wa Barabara ilifanya na kukamilisha usanifu wa sehemu ya barabara yenye urefu wa kilometa 180 kwa kiwango cha changarawe kuanzia Namikupa hadi Lukula. Aidha, ulifanyika usanifu wa Daraja la Lukwamba lililoko katika barabara hii.

Mheshimiwa Spika, kuanzia Mwaka wa Fedha 2012/2013 Serikali imekuwa ikitenga fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara hii. Mwezi Mei, 2013 Wakala wa Barabara walianza ujenzi wa Daraja la Lukwamba na barabara za maingilio kwa gharama ya shilingi bilioni 1.1. Ujenzi huu unatarajiwa kukamilika mwezi Juni, 2015 na shilingi milioni 400 zimetengwa katika Mwaka wa Fedha 2014/2015 kwa ajili ya kumaliza ujenzi wa daraja hili. Aidha, sehemu ya barabara yenye urefu wa kilometa 14.4 tayari zimejengwa na kukamilika kwa kiwango cha changarawe. Kwa Mwaka wa Fedha 2014/2015 kiasi cha shilingi milioni 200 zimetengwa kwa ajili ya kuendelea na ujenzi wa kilometa 9.5 zaidi.

Mheshimiwa Spika, Serikali inaendelea kuipa umuhimu mkubwa barabara hii na itaendelea na ujenzi wa barabara hii kulingana na upatikanaji wa fedha.

MHE. JEROME D. BWANAUSI: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Waziri, naomba kuuliza maswali mawili ya nyongeza kama ifuatavyo:-

(i) Kwa kuwa Serikali imekubali kwamba, kwa kweli barabara hii ni muhimu na ni Barabara ya Ulinzi; na kwa kuwa wakati ule wananchi walihamasishwa kuwa na vijiji kandokando mwa mpaka wa Tanzania na Msumbiji ili kuimarisha ulinzi; na kwa kuwa pamoja na fedha hizo zote zilizotolewa barabara hii katika maeneo yanayopitia katika Wilaya ya Masasi, Vijiji vyote havijawahi kupata fedha kwa ajili ya ukarabati wa barabara hii vikiwemo Vijiji vya Mapili, Manyuli, Maparawe, Sindano mpaka kule Myesi. Mheshimiwa Waziri atanihakikishiaje kwamba, sasa fedha zitakazokuwa

27 JANUARI, 2015

zinatolewa zitalenga katika barabara hili eneo la Wilaya ya Masasi?

(ii) Wakati barabara hii ilipokuwa inapitika kuna daraja moja la Myesi ambalo liling'olewa na Serikali iliahidi kwamba, daraja hilo litarejeshwa hata kwa kuweka daraja la vyuma. Je, Mheshimiwa Waziri atalihakikishia Bunge hili kwamba, daraja lile litarejeshwa ili wananchi wa maeneo hayo waweze kupata usafiri?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Bwanausi kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza, nimpongeze kwa namna alivyouliza swali hili na kuweza kuhakikisha kwamba, barabara hii ambayo ni ya ulinzi kwa Taifa letu inaweza kutengenezwa. Kama nilivyoeleza kwenye majibu ya swali la msingi, nimesema Serikali imeshakubali na imeshaji-*commit* tayari kuitengeneza barabara yote, lakini tutafanya hivyo kwa awamu.

Kuhusu utaratibu wa vijiji kupewa fedha; nafikiri ilikuwa ni nia nzuri tu barabara hii iweze kukarabatiwa kwa haraka zaidi. Hivi sasa kulingana na Sheria ya Manunuzi, Serikali itaweka Makandarasi kuweza kutengeneza maeneo ambayo tumeshakubali kuanza kuyatangeneza.

Swali lake la pili kuhusu daraja lililong'olewa; hili nitaliangalia tuweze kuona namna ya kuweza angalau kutumia hata madaraja ya kuhamishika ya *Bailey Bridge* tuweze kulitengeneza daraja hilo. Kwa hiyo, nitalifuatilia niweze kuona kitu gani ambacho Serikali inaweza kufanya kwa sasa.

MHE. DUNSTAN D. MKAPA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Naomba nimuulize Mheshimiwa Waziri kuhusu ujenzi wa daraja kwenye Mto Lukwamba. Napenda kukuarifu tu kwamba, ujenzi ule umesimama kwa sababu ambazo

27 JANUARI, 2015

wananchi hawajui na mimi Mbunge wao sijui. Je, unaweza kutupa maelezo ni kwa nini ujenzi ule umesimama?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Ujenzi, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mkapa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama nimemsikia vizuri, anaulizia suala la Daraja la Lukwamba na kwenye maelezo yangu nimeeleza kwamba, kazi ya ujenzi wa daraja lile imeanza na inaendelea na mwaka huu tumeweka fedha za kuendelea na ujenzi wa daraja hilo, shilingi milioni 200. Sasa kukamilika kwa daraja kuna sababu mbili; kwanza inawezekana ni kwa sababu ya mkandarasi au ikaonekana pengine ile *floor* ya *funds* haipo katika *speed* ambayo mkandarasi anakwenda nayo. Sasa tutafuatilia tuweze kuhakikisha kwamba, kazi hii inatekelezwa kwa kiwango na kwa wakati kama tulivyopanga.

Na. 12

Barabara ya Kibosho

MHE. DKT. CYRIL A. CHAMI aliuliza:-

Ujenzi wa Barabara ya Kibosho yenye urefu wa km 43 umechukua miaka saba na hadi sasa ni km 24 tu zimejengwa kwa lami:-

Je, ni lini Serikali itakamilisha ujenzi wa barabara hiyo?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba nijibu swali la Mheshimiwa Dkt. Cyril August Chami, Mbunge wa Moshi Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa Barabara za Kibosho kwa kiwango cha lami unahusisha barabara zenye urefu wa kilometa 29.35, yaani Kibosho Shine – Kwa Rafaeli – Mto Sere

27 JANUARI, 2015

yenye urefu wa kilometa 14 inayohudumiwa na Wakala wa Barabara (TANROADS) na kwa Rafael – Kirima – Masoka University – International School yenye urefu wa Kilometa 15.35 inayohudumiwa na Halmashauri ya Wilaya ya Moshi.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa ahadi hii ulianza Mwaka wa Fedha 2009/2010 na umeendelea kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha ukihusisha sehemu ya barabara yenye urefu wa jumla ya kilometa 19, kama ifuatavyo:-

(i) Awamu ya kwanza ilihusisha ujenzi wa kilometa 4, yaani kilometa 2 kutoka Kibosho Shine – Kwa Rafaeli na kilometa 2 sehemu ya Kwa Rafaeli – International School.

(ii) Awamu ya pili inahusisha kilometa 15, yaani kilometa 7 upande wa Kibosho Shine – Kwa Rafaeli na kilometa 8 upande wa Kwa Rafael – International School.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi, 2014 ujenzi wa sehemu hii kwa kiwango cha lami ulikuwa umekamilika ikiwa ni miaka minne ya utekelezaji kwa jumla ya Shilingi Biloni 8.692, fedha za ndani ambazo zimekuwa zikitengwa kila mwaka kati ya mwaka 2009/2010 hadi 2013/2014. Ujenzi wa sehemu iliyobaki yenye urefu wa kilometa 10.35 kwa kiwango cha lami utaendelea kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Mwaka wa Fedha 2014/2015 zimepangwa Shilingi milioni 200.

MHE. DKT. CYRIL A. CHAMI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Pamoja na kumshukuru Mheshimiwa Naibu Waziri, kwa majibu yake, nina maswali mawili madogo ya nyongeza.

(i) Barabara hii ya Kibosho iko katika Ilani ya CCM ya 2010 - 2015. Kwa kipindi chote hicho kilichofanyika ni ujenzi wa kilometa 24. Sasa anasema zilizobaki ni kilometa 10. Je, anawaambia Wananchi wa Kibosho na Moshi Vijijini

27 JANUARI, 2015

kwamba, kwa mwaka uliobaki wa Ilani ya CCM kukamilika atatenga fedha za kukamilisha kilometa hizo 10 zilizobaki?

(ii) Mheshimiwa Waziri anasema barabara imekamilika kipande hicho alichosema, lakini ujenzi wa daraja katika eneo la Mto Karanga linalounganisha Kata ya Uru Kusini na Kata ya Kirima haujafanyika kiasi kwamba, inabidi gari moja lisimame kupisha gari linalotoka upande mwingine liweze kupita. Je, Mheshimiwa Waziri atamwelekeza Mkandarasi apanue daraja hilo ili liweze kuwa na upana sawasawa na barabara inayojengwa?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI: Mheshimiwa Spika, naomba nijibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Dkt. Chami, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli kwamba, barabara hii iko ndani ya Ilani ya Chama cha Mapinduzi, ambayo inaanzia mwaka 2010 mpaka 2015. Hata hivyo, katika jibu langu la msingi tumeonesha *progress*, katika kipindi hiki kazi imefanyika na tumeshatumia shilingi bilioni 8.6. Kwa hiyo, ni kweli Serikali inatekeleza Ilani yake kwa awamu kulingana na fedha zinavyopatikana.

Mheshimiwa Spika, kuhusu kama hizo kilomita kumi zitakamilika katika muda uliobaki, mimi ningesema ndiyo, ningependa ifanyike hivyo, lakini kama fedha zitapatikana tutatekeleza kwa kiwango ambacho anasema, kwa sababu kazi kubwa ni ya ukarabati.

Swali lake la pili kuhusu daraja, mimi nafikiri tunaposema kutengeneza barabara, tunasema ni pamoja na daraja. Kwa hiyo, hilo daraja ambalo analizungumzia tutaliangalia katika kipindi hiki tuweze kuona kama tunaweza tukalitengeneza pia daraja hilo.

27 JANUARI, 2015

Na. 13

Kiwanda cha Kusindika Nyama Shinyanga

MHE. RACHEL R. MASHISHANGA aliuliza:-

Je, ni lini kiwanda cha kusindika nyama kilichopo Shinyanga kitaanza kufanya kazi?

NAIBU WAZIRI WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Rachel Robert Mashishanga, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Kiwanda cha Kusindika Nyama cha Shinyanga kilichokuwa kinamilikiwa na Kampuni ya *Tanganyika Packers Limited* kilibinafsishwa kwa Kampuni ya *Triple 'S' Beef Limited* mwaka 2007. Kampuni hiyo wakati wa ubinafsishaji wa kiwanda hicho ilikuwa inamilikiwa na mwekezaji kutoka Marekani aliyekuwa na hisa asilimia 75 na wawekezaji wawili wa Tanzania ambao kwa pamoja walikuwa na hisa 25. Kwa mujibu wa mpango wa utekelezaji (*Investment Plan*), ulionyesha kuwa kiwanda hicho kingeanza kufanya kazi tarehe 15 Januari, 2011.

Mheshimiwa Spika, kutokana na mtikisiko wa uchumi Duniani, wakati huo, mwekezaji kutoka Marekani ambaye ndiye alikuwa na mtaji mkubwa, alijitoa akifuatiwa na mwekezaji mmoja Mtanzania; hivyo, kusababisha ucheleweshaji wa ufufuaji wa kiwanda hicho kutokana na ukosefu wa mtaji. Hata hivyo, juhudi za kutafuta mtaji ziliza matunda mwaka 2012 ambapo kampuni hiyo ilipata mkopo wa shilingi milioni 900 kutoka Benki ya *TIB*, ambapo ukarabati wa jengo la kiwanda, mifumo ya maji, umeme na ujenzi wa uzio mpya kuzunguka kiwanda ulifanyika.

Mheshimiwa Spika, kutokana na kuchakaa na kupitwa na wakati kwa mitambo ya kuchinja, kuchakata

27 JANUARI, 2015

na kusindika nyama, Kampuni ya *Triple 'S' Beef Limited* inaendelea kutafuta mtaji au mbia mwingine makini ili aweze kuweka mitambo mipya ya kuchakata, kufungasha na kusindika nyama.

MHE. RACHEL R. MASHISHANGA: Mheshimiwa Spika, nashukuru. Huu ni mwaka wa nane toka hicho kiwanda kimebinafsishwa kwa huyu mwekezaji ambaye anaitwa *Triple 'S' Beef Limited* lakini hakuna hata kitu kimoja ambacho kinaendelea pale.

(i) Kutokana na majibu yake sasa haoni kwamba mwekezaji huyu tayari ameshachemsha?

(ii) Je, Serikali haioni umuhimu wa kutafuta mwekezaji mwingine apewe mtaji kiwanda hicho kiweze kuanza kazi haraka iwezekanavyo ili Wananchi wa Mkoa wa Shinyanga hususan Manispaa ya Shinyanga waweze kupata ajira kwenye kiwanda hicho?

NAIBU WAZIRI WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya Mheshimiwa Mashishanga, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli kwamba, uwekezaji katika kiwanda hiki umechukua muda mrefu na kwa kweli inakatisha tamaa. Ninakubaliana na yeye kwamba, sasa tufike mahali tusaidiane tuone kama tunaweza tukampata mbia mwingine ambaye anaweza akafanya hii kazi kwa haraka. Kwa hiyo, baada ya Bunge hili, nitashukuru kama tutawasiliana na Mheshimiwa twende takaone hali halisi na kutafuta mbia mwingine.

MHE. MCH. LUCKSON N. MWANJALE: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi.

Mheshimiwa Spika, tatizo la viwanda hivi vya nyama limekuwa kubwa sana kwa sababu pale Mbeya tuna kiwanda kama hicho cha Shinyanga na tumepata ahadi nyingi sana kwamba, labda Serikali inafanya hivi, lakini tangu sabini na

27 JANUARI, 2015

kitu kiwanda kimejengwa mpaka leo hii hakifanyi kazi. Serikali inasema nini juu ya suala hili? Ahsante sana.

NAIBU WAZIRI WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI:
Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mchungaji, kama ifuatavyo:-

Hili nalo tutaunganisha kama nilivyosema kwa jibu la Mheshimiwa Mashishanga.

SPIKA: Shida ya jibu ulilotoa pale ni kwamba, akina Mashishanga wakatafute wawekezaji. Shida yangu ndiyo hiyo, sasa na Mwanjale naye atafute wawekezaji mtakapokwenda; ndivyo unavyojibu? Sidhani kama ndivyo ilivyo.

Tuendeleee na swali linalofuata, Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi. Mheshimiwa Dkt. Dalali Peter Kafumu, kwa niaba yake Mheshimiwa Rage.

Na. 14

**Ada na Tozo za Viwanja kwa Huduma Zinazotolewa
na Madhehebu ya Dini**

MHE. ISMAIL A. RAGE (K.n.y. MHE. DKT. DALALI P. KAFUMU) aliuliza:-

Mashirika na Madhehebu ya Dini yamechangia sana katika utoaji wa huduma za afya na elimu kwa kujenga, kumiliki na kuendesha shule, vyuo, hospitali, vituo vya afya, zahanati na kadhalika. Pamoja na kazi hiyo nzuri, Madhehebu haya ya Dini hulazimika kulipia ada na tozo kubwa za viwanja na majengo ya huduma hizo muhimu hali inayosababisha Wananchi kupata huduma hizo kwa gharama kubwa kufidia gharama za uendeshaji:-

Je, kwa nini Serikali isiondoe ada na tozo za mwaka za viwanja kwa ajili ya zahanati, vituo vya afya, hospitali na vyuo vinavyoendeshwa na kumilikiwa na Mashirika na

27 JANUARI, 2015

Madhehebu ya Dini kama ilivyo kwa viwanja na majengo ya Serikali ambavyo havitozwi ada na tozo za mwaka?

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Dkt. Dalali Peter Kafumu, kama ifuatavyo:-
(Makofi)

SPIKA: Wanamkumbusha Spika kwamba, hakuwapongeza ninyi mlingia kwenye madaraka na waliohamishwa Wizara nyote tunawatakia heri, tunaomba mfanye kazi muda uliobakia. (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya tuloteuliwa hivi karibuni, ambao tumebadilishwa Wizara, tuombe kushukuru sana. Kikubwa, mimi kama Naibu Waziri wa Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi, nitategemea sana ushirikiano wenu na ushauri na karibuni sana Wizara ya Ardhi wakati wowote.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Dkt. Dalali Peter Kafumu, Mbunge wa Igunga, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kodi ya pango la ardhi ni mojawapo ya vyanzo vya mapato ya Serikali au *non tax revenue*, inayotozwa kwa yeyote aliyemilikishwa ardhi kwa mujibu wa Kifungu cha 33 cha Sheria ya Ardhi, Sura ya 114. Kodi hii inatozwa kwa wamiliki wa viwanja na mashamba yanayomilikiwa kwa matumizi mbalimbali ikiwa ni pamoja na makazi, makazi na biashara, biashara, viwanda, huduma za jamii kama vile shule, hospitali, misikiti na makanisa na kadhalika.

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua mchango mkubwa unaotolewa na Mashirika ya Dini katika nyanja za

27 JANUARI, 2015

utoaji wa huduma za afya na elimu. Kwa kutambua mchango huo, Serikali hutoza kiwango kidogo cha kodi katika ardhi ambayo matumizi yake ni ya huduma za kihisani au *charitable uses*.

Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 33(8) cha Sheria ya Ardhi kinaelekeza bayana kwamba, Kamishna wa Ardhi atatoza kodi ndogo au *nominal rent* iwapo ardhi inatumika maalum kwa matumizi ya kihisani. Hata hivyo, Mashirika na Madhehebu ambayo hutoza malipo halisi ya huduma wanazotoa, yanapaswa kulipa kodi ya pango halisi kama itakavyokadiriwa na Mthamini Mkuu wa Serikali.

Mheshimiwa Spika, kodi ya pango la ardhi ya viwanja kwa ajili ya zahanati, vituo vya afya, hospitali na vyuo vinavyoendeshwa na kumilikiwa na Mashirika na Madhehebu ya Dini yanayotoa huduma za kihisani ni shilingi elfu nane kwa mwaka, ambayo ukiangalia ni kiwango kidogo sana au *nominal rent*. Kodi hii ya shilingi elfu nane kwa mwaka haiwezi kuondolewa kwa sasa kwa kuwa mashirika haya pia yanatakiwa kuchangia angalau kidogo katika huduma za kisekta kwa kuamini kuwa kodi hiyo ndogo haitaleti athari kwa huduma wanazotoa.

MHE. ISMAIL A. RAGE: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri, nataka kumthibitishia kwamba, hii ada ya shilingi elfu nane inafahamika Wizarani kwake. Halmashauri nyingi zinachaji zaidi ya hiyo shilingi elfu nane. Je, Mheshimiwa Waziri uko tayari kutoa *Circular* kwenye Halmashauri zote za Tanzania ili waelewe kwamba ada inayotakiwa ni shilingi elfu nane si zaidi ya hapo?

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Ismail Aden Rage, Mbunge wa Tabora Mjini, ambaye ameeleza kwamba ziko Halmashauri ambazo zinatoza zaidi ya shilingi elfu nane na ni hatua gani au tutatoa Waraka gani kuweza kukemea suala hilo.

27 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nipende tu kutumia hadhira hii kukemea kabisa yeyote katika Halmashauri ambaye anakiuka Tangazo la Serikali Namba 266 la Agosti Mwaka 2012, ambalo kimsingi ndiyo ambalo limetoa tozo mbalimbali na ada au kodi ya pango la ardhi. Vilevile nitapenda kuongea naye niweze kujua ni Halmashauri gani kwa uhakika ili tuweze kufuatilia, lakini tutafuatilia pia na Halmashauri nyingine.

SPIKA: Ahsante. Waheshimiwa Wabunge, maswali yamekwisha na naomba nitoe matangazo yafuatayo:-

Kwanza kabisa, Mwenyekiti wa Kamati ya LAAC, Mheshimiwa Rajabu Mohamed, anaomba niwatangazie Wajumbe wa Kamati yake kwamba, wakutane leo hii tarehe 27 katika Ukumbi Namba 227, saa tano asubuhi baada ya kuahirisha Bunge, kwa ajili ya kujadili maudhui ya Taarifa ya Kamati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nafikiri Mwenyekiti mpya huyu wa Kamati ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala, Mheshimiwa Jasson Rweikiza, anaomba niwatangazie Wajumbe wa Kamati yake kwamba, leo tarehe 27, saa saba; mnaweza kukutana hata mapema maana tunaahirisha kikao. Nafikiri baada ya kuahirisha kikao saa tano na nusu kutakuwa na kikao cha Kamati kitakachofanyika katika Ukumbi Namba 231.

Katibu wa Wabunge wa CUF, sikumjua ndiyo leo namjua, kumbe anaitwa Mheshimiwa Rukia Kassim Mohamed; anaomba niwatangazie Wabunge wote wa CUF wakutane leo mara baada ya kuahirisha kikao hiki katika Ukumbi wa Msekwa B.

Nina matangazo kuhusu wageni. Tuna wageni wa Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Mheshimiwa George Masaju, ambao wamekuja kumsindikiza. Hii ni familia yake, kuanzia mke wake Julieth Masaju; naomba asimame alipo, ahsante sana. *(Makofi)*

27 JANUARI, 2015

Yuko na shemeji yake, Ndugu Stella Mchungu, dada yake Ndugu Sophia Mchoro na yupo shemeji yake mwingine Ndugu Elizabeth Ruvuga. *(Makofi)*

Wageni wengine wa Mheshimiwa Masaju ni Watumishi kutoka Ofisi ya Mwanasheria Mkuu Dodoma, wakiongozwa na Ndugu Agaza Mwipopo, Wakili Mfawidhi wa Serikali Dodoma. Naomba asimame Wakili Mfawidhi; ahsante sana nashukuru. *(Makofi)*

Wageni wa Waheshimiwa Wabunge wengine; kuna wageni sita wa Mheshimiwa Dkt. Kebwe Stephen Kebwe, ambao ni Wajumbe wa Kamati ya Hifadhi ya Jamii ya Ikona, wakiongozwa na Ndugu Sospeter Nyigoti, Mwenyekiti wa Kamati na Ndugu Wilbert Nyarancho, Katibu wa Kamati. Naomba hawa wasimame walipo, nawashukuruni sana, karibuni sana. *(Makofi)*

Nina mgeni wa Mheshimiwa Jafo ambao ni Ndugu Boaz Mashauri na Ndugu Kyampenda Mzuko. Naomba wasimame; karibuni sana, nawashukuru sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, nina tangazo lingine; kuna matangayo yaliyokuwepo kwenye *radio* yalikuwa sahihi kwamba, leo tungekuwa na Miswada miwili; Muswada wa Takwimu na Muswada wa Kodi (*Tax Administration*). Miswada hii hasa ule wa Takwimu, bado Serikali inataka kuifanyia kazi, kwa hiyo, unaondoka kwenye orodha ya Miswada ambayo inahusika.

Muswada wa pili wa *Administration* una kazi ndogo tu ya kupiga kura. Sasa tumetambua kwamba, Wabunge bado hawajafika wote na ule Muswada unahitaji *two thirds* ya Visiwani na *two thirds* ya Tanzania Bara. Kwa maana hii ni kwamba, mchana huu kama nilivyotangaza, *Caucus* ya CUF itakutana na *Caucus* ya Chama cha Mapinduzi na *Caucus* za Vyama vingine vyote zikakutane, tuweze kupata utaratibu mzuri zaidi wa kufanya kazi hii kesho.

27 JANUARI, 2015

Waheshimiwa Wabunge, sitakuwa na kazi nyingine mchana huu mpaka kesho asubuhi. Jana hatukukutana *Caucuses* kama kawaida yetu, kwa hiyo, leo ndiyo nafasi yenyewe ambayo *Caucuses* mbalimbali zinaweza kukutana.

Mheshimiwa Wenje ulikuwa unataka kusema jambo? Siyo utaratibu kila siku baada ya maswali basi watu wanasimama tu! Wameshindwa kusema wanasimama tu. Haya Mheshimiwa Wenje!

MWONGOZO WA SPIKA

MHE. EZEKIA D. WENJE: Mheshimiwa Spika, mimi langu ni dogo tu, naomba mwongozo kwako baada ya kuangalia orodha ya shughuli tulizopangiwa katika Mkutano huu wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, utakumbuka tulipoahirisha Bunge mwaka jana, kulikuwa na sakata kubwa la *Escrow*. Tulivyojadili hapa ndani ya Bunge, Serikali ilitoa *commitment* kwamba, Azimio la Bunge linaenda kutekelezwa jinsi tulivyopendekeza. Sasa nashangaa sijaona katika orodha ya shughuli kama kuna sehemu ya Serikali kuja kutoa taarifa ya utekelezaji wa Azimio la Bunge kuhusiana na sakata la *Escrow*.

Mheshimiwa Spika, naomba mwongozo wako ili tupate fursa ya Serikali kuja kutoa majibu hapa kwa kiwango gani wametekeleza Maazimio ya Bunge tuliyotoa hapa kuhusiana na suala la *Escrow*.

27 JANUARI, 2015

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, bado nawaomba someni kanuni. Someni kanuni zenu, kitu chochote kilichofanyiwa uamuzi katika Bunge moja mpaka miezi kumi na mbili ipite; moja. Ukisoma Azimio lile, mahali ambapo mliagiza Serikali ije itoe taarifa ni kuhusiana na mikataba, nayo mlisema kabla ya mwisho wa Bunge hili la Kumi; ndiyo maagizo yaliyoko hapa.

Waheshimiwa Wabunge, nasitisha shughuli za Serikali mpaka kesho saa tatu asubuhi. *(Makofi/Kicheko)*

*(Saa 4.55 Asubuhi Bunge liliahirishwa Hadi Tarehe
28 Januari, 2015 Saa 3.00 Asubuhi)*